

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Yeni binalarda
məcburi
pasportlaşma -
xeyri və
zərəri
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 20-22 sentyabr 2024-cü il Şənbə № 169 (8779) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Bu gün suverenliyimizin
tam bərpası günüdür

"Bir sutkalıq lokal
xarakterli antiterror
tədbiri bu Zəfərin
başının tacıdır"

yazısı səh.4-də

"Əsrin müqaviləsi"nin 31 ili -
Azərbaycanın qazancları

yazısı səh.6-da

Araikgil Ermənistanə
qaytarıla bilərmə - baş
nəzərin o sözü...

yazısı səh.8-də

Azərbaycan Asiya nəhəngindən
yeni silah ala bilər

yazısı səh.7-də

SEPAH-dan böhtan:
"Qətər Azərbaycandan
vurulub" absurdu

yazısı səh.9-da

Şahramanyan Bakıya qarşı
həddi aşdı - cəza tələbi

yazısı səh.14-də

Avropalı komissar Bakıya
niyə gəlmişdi - gözləntilər

yazısı səh.11-də

İcra başçıları daha bir
səlahiyyətini itirdi -
Dəyişən nə olacaq?

yazısı səh.10-da

Dəhşətli qəza: dərse
gedən bacı-qardaş öldü

yazısı səh.2-də

Qatilə çevrilən məktəblilər -
uşaqlarımızı necə qoruyaq?

yazısı səh.12-də

Bu yerlərdə siqaret
çəkənlər cərimələnəcək

yazısı səh.13-də

KONQRES DƏ ANTI-AZƏRBAYCAN İSTERİYASI

Erməni lobbisinin təxribatçı

addımlarının ikisi fiaskoya uğradı,
qaldı digər üzdənirəq düzəliş;

Bakıdan sərt reaksiya

yazısı səh.9-da

Əhali ilə banklar arasında çekişmə: 340 min iş məhkəmədə - Bərdar silinəcək?

Komitə sədrindən icra edilməyən qərarlarla bağlı
çağırış: "Bank vətəndaşın durumunu bilirdi, krediti
verəndə geri qayıtmayacağını bilməli idi...";
mütəxəssislərdən təkliflər

yazısı səh.3-də

Ziyafət Əsgərov

Vitse-spikerdən
referendum
anonsu

yazısı səh.3-də

Samvel Karapetyan

Putinin adamı
Paşinyanın
reytinginə çatır -
təhlükə?

yazısı səh.5-də

Siyavuş Novruzov:
"Sülh
müqaviləsinin bir
addımlığındayıq"

yazısı səh.11-də

Valideynlərini itirmiş uşaqlara 2600 manat veriləcək - Rəsmi

Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlara ümumi təhsil, peşə təhsili, orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman veriləcək bir-dəfəlik müavinətin həcmi müəyyənənəşib.

APA-nın xəbərinə görə, Nazirlər Kabineti bu barədə qərar verib.

Qərara əsasən, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasında olan şəxslər ümumi təhsil, peşə təhsili, orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman müvafiq təhsil müəssisəsinin xərclər smetası hesabına 2600 (iki min altı yüz) manat məbləğində birdəfəlik müavinətlə təmin ediləcəklər.

Qeyd edək ki, indiyə qədər qüvvədə olan qərar əsasən, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasında olan şəxslər ümumi təhsil, peşə təhsili, orta ixtisas təhsili, ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin "İnternat tipli ümumi təhsil müəssisələrində təhsilalanlar və dövlət və ya bələdiyyə tərəfindən yaradılan uşaq evləri, ailə tipli kiçik qrup evləri sosial xidmət müəssisələrində tərbiyə olunan uşaqların geyim, ayaqqabı və yumşaq inventarlarla təmin olunması norması haqqında" 1994-cü il 17 yanvar tarixli 15 nömrəli qərarına uyğun olaraq, müvafiq təhsil müəssisəsinin xərclər smetası hesabına 265 manat məbləğində mövsümü paltar və ayaqqabı, habelə respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının 2 mislinə az olmamaqla birdəfəlik pul vəsaiti ilə təmin olunublar.

"Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 7 mart tarixli 151-VIIQD nömrəli Qanuna əsasən, həmin uşaqlara birdəfəlik müavinət verilməsi nəzərdə tutulub. Nazirlər Kabineti qanunun icrasını təmin etmək məqsədilə belə qərar verib.

Direktorun səs yazısı yayıldı, araşdırma başladı

"Paytaxtdakı 308 nömrəli tam orta ümumtəhsil məktəbi direktorunun səs yazısı ilə bağlı Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi tərəfindən araşdırma aparılacaq".

Bu barədə APA-nın sorğusuna cavab olaraq, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsindən məlumat verilib.

"Təhsil müəssisələrində hər hansı neqativ halların baş verməsi yolverilməzdir. Məktəblərdə sağlam işgüzar mühitin təmin olunması, təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində səmərəliliyin artırılması əsas prioritetlərdəndir. Məktəbin və müəllimin fəaliyyətinə uyğun olmayan hallara qarşı qanunvericiliyin tələbləri çərçivəsində müvafiq tədbirlərin görülməsi diqqət mərkəzində saxlanılır", - məlumatda qeyd olunub.

Qeyd edək ki, sosial şəbəkələrdə Yasamal rayonunda yerləşən 308 nömrəli məktəbin direktoru Təranə Məmmədovaya məxsus olduğu iddia edilən səs yazısı yayılıb. Səs yazısında o, "mən də burada qulam, pul almışam, yaxşı eləmişəm" kimi sözlərdən istifadə edir.

Aeroportda taksi problemi - dövlət agentliyi hərəkətə keçdi

Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda taksi nəqliyyat növü ilə sərnışındaşımalar üzrə yeni qaydaların tətbiqi ilə bağlı təhlillər aparır. Bu barədə "APA Economics"-in sorğusuna cavab olaraq Agentlikdən məlumat verilib.

Qeyd edilib ki, rəqabət qanunvericiliyinə əməl edilməsi üzrə dövlət nəzarət tədbirləri, o cümlədən araşdırma və yoxlamaların aparılması və istehlakçı hüquqlarının əsas prosedurları Azərbaycan Respublikasının Rəqabət Məcəlləsində təsbit edilib.

"Hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi tərəfindən məsələ ilə bağlı aidiyyəti bazar subyektləri ilə görüşlər keçirilərək məsələnin hüquqi və iqtisadi tərəfləri müzakirə edilir.

Dəhşətli qəza: dərəcəli bacı-qardaş öldü

Lənkəranda məktəblilərin ölümü ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisəsi baş verib. APA-nın cənub bürosunun verdiyi xəbərə görə, hadisə Lənkəran-Lerik magistralında Lənkəran rayonunun Şovu kəndində qeydə alınıb.

Hərəkətdə olan "Mercedes" markalı nəqliyyat vasitəsi məktəbə gedən şagirdlər 2017-ci il təvəllüdlü Gülay Əlizadəni və onun qardaşı 2014-cü il təvəllüdlü Ramid Əliyevi vurub. Hər iki məktəbli ağır vəziyyətdə Lənkəran rayon mərkəzi xəstəxanasına hospitalizasiya olunub. Onları xilas etmək mümkün olmayıb.

Qeyd edək ki, hadisəni törədən "Mercedes" markalı nəqliyyat vasitəsi qəzadan sonra idarəetməni itirərək yol kənarına çıxıb. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

sadi tərəfləri müzakirə edilir. Eyni zamanda, digər sahəvi qanunvericilik aktlarında təsbit olunan və beynəlxalq təcrübədə mövcud olan normalar təhlil edilir. Bu istiqamətdə rəqabət orqanının apardığı təhlillər bazar subyektlərinin davranışlarının dinamik tənzimləmə çərçivəsində formalaşdırılmasına və istehlakçı hüquqlarının qorunmasına istiqamətlənib", - məlumatda bildirilib.

Qeyd edək ki, Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportundan sərnışındaşımların həyata keçirilməsi ilə bağlı yeni qaydalar qəbul edilib. Nəticədə hava limanından

sərnışındaşımlar yalnız bu qaydalara tam cavab verən taksi vasitələri ilə həyata keçirilir. Taksidə operatorların mobil tətbiqlərində hava limanına aid xüsusi sifariş kateqoriyaları yaradılıb. Bu kateqoriya üzrə qiymətlər isə yüksəkdir. Belə ki, aeroportdan şəhərə daşımlar 5-6 manatdan başlayır. 3-25 kilometr məsafələr üçün hər kilometr görə ödəniş 80-95 qəpik, 26 kilometr və daha uzun məsafələrdə isə 70 qəpik təşkil edir. Əlavə olaraq, hava limanı ərazisində yeni taksidə terminalı quraşdırılıb və bu terminal vasitələri taksidə sifarişlərinə xüsusi tariflər tətbiq olunur ki, həmin tariflər 20-30 manat arasında dəyişir. Qiymətlərin belə olması isə, vətəndaşların ciddi narazılığına səbəb olub.

Bakıda 17 min manatlıq mal-qara oğurlandı

Paytaxtın Xəzər rayonunda talama cinayəti qeydə alınıb. Bu barədə DİN-in mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, naməlum şəxslər zərərçəkənin yaşadığı evin həyətidən 17000 manat dəyərində mal-qara oğurlayıblar.

Xəzər RPİ-nin 2-ci Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən əməliyyat-axtarış tədbiri nəticəsində qabaqcadan əlbir olaraq cinayət əməlini törətməkdə şübhəli bilinən 39 yaşlı N.Novruzov və 21 yaşlı H.Vəlizadə saxlanılıblar.

İdarənin 3-cü Polis Şöbəsi əməkdaşlarının keçirdikləri tədbir zamanı isə Binə qəsəbə sakininə məxsus evdən 781 manat dəyərində təmir-tikinti materialları oğurlamaqda şübhəli bilinən, evvəllər dələduzluq əməlinə görə məhkum olunmuş 26 yaşlı H.İsazadə də tutulub. Hər iki fakt üzrə araşdırmalar aparılır.

Ağsuda narkotik satan şəxs tutuldu

Ağsu Rayon Polis Şöbəsi əməkdaşlarının həyata keçirdikləri tədbirlərlə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olan rayon sakini, evvəllər də məhkum olunmuş 47 yaşlı Nazim İsmayilov saxlanılıb. Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidmətinin Şəki regional qrupundan bildirilib. Məlumatla görə, ondan marixuana aşkar olunub.

Araşdırmalarla saxlanılan şəxsin narkotiki satış məqsədilə üzərində daşıdığı müəyyən edilib.

Məhkəmənin qərarı ilə N.İsmayilov barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Şöbə əməkdaşlarının keçirdikləri digər əməliyyatlar zamanı daha 2 nəfər saxlanılıb. Onlardan 1 kiloqrama yaxın narkotik vasitə aşkarlanıb.

Faktlarla bağlı araşdırmalar davam etdirilir.

Bakıda və bölgələrdə leysan yağacaq

Bakıda və bölgələrdə sentyabrın 20-də yağışlı hava şəraiti gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidməti məlumat yayıb.

Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, bəzi yerlərdə fasilələrlə yağış yağacağı gözlənilir. 19-dan 20-nə keçən gecə və səhər yarımadanın ayrı-ayrı yerlərində leysan xarakterli olacağı, şimşək çaxacağı ehtimalı var. Güclü şimal-qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 16-18, gündüz 19-21 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 753 mm cive sütunundan 760 mm cive sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 70-80 % təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə aralıq leysan xarakterli yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə yağıntının intensiv və güclü olacağı, dolu düşəcəyi, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Aralıq duman olacaq. Qərb küləyi bəzi yerlərdə aralıq güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 14-17, gündüz 20-25, dağlarda gecə 1-5, gündüz 5-9 dərəcə isti olacaq.

Əhali ilə banklar arasında çəkişmə:

340 min iş məhkəmədə - Borclar silinə bilər

Komitə sədrindən icra edilməyən qərarlarla bağlı çağırış: "Bank vətəndaşın durumunu bilirdi, krediti verəndə geri qayıtmayacağını bilməli idi"; mütəxəssislərdən təkliflər

Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin sədri **Zahid Oruc** məhkəmə qərarları ilə bağlı maraqlı faktlar açıqlayıb. Deputat bildirib ki, Azərbaycanda vətəndaşların banklara borcunu qaytarmamasına görə 340 minə yaxın məhkəmə qərarı icra edilməyib:

"Hazırda icra olunmayan məhkəmə qərarlarının əksəriyyəti borc məsələləri ilə bağlıdır. Bank vətəndaşın durumunu bilirdi, həmin krediti verəndə də geri qayıtmayacağını bilməli idi".

İqtisadçı vəkil **Əkrəm Həsənov** Qaynarinfo-ya bildirib ki, icra olunmayan məhkəmə qərarlarının əksəriyyəti borc məsələləri ilə bağlıdır. **Əkrəm Həsənov** hesab edir ki, həmin borcların ödənilməsi sual altındadır: "Əksər borclar ödənilə bilmir, ödənilməyəcək də. Ümumiyyətlə, həmin borclar silinməlidir. Amma etiraf edək ki, borcların arasında elələri var ki, qismən də olsa, ödənilə bilər. Bu da artıq Azərbaycanda məhkəmə qərarlarının icra institutunun özünün zəif olmasıdır".

Əkrəm Həsənovun sözlərinə görə, məhkəmə qərarlarının icrasında ciddi problem var: "Orada işləyənlərin məsələləri aşağıdır. Ölkədə iqtisadi böhrandır. Krediti verən də fikirləşir ki, ala biləcək, indi isə insanların və biznesin gəlirləri azalır, xərclər isə artır. Bu şəraitdə xeyli şəxs - həm vətəndaş, həm də sahibkar borclarını ödəyə bilmir. Ancaq bank deyil, borcların içində bank olmayan kredit təşkilatları, lombardlar, fərdi sələmçilər var. Biz bir tərəfdən şikayət edirik ki, niyə banklar və

təndəşlər kredit vermir, o biri tərəfdən də deyirik ki, bank niyə kredit verdi və s. Faizlər ona görə yüksəkdir ki, Azərbaycanda borcların qaytarılması ilə bağlı ciddi problem var".

Əkrəm Həsənovun fikrincə, get-gedə bu problem daha da dərinləşəcək: "Məhz buna görə də Mərkəzi Bank da istehlak kreditləri üzrə siyasətini çox sərtləşdirir. Banklara məhdudiyyətlər qoyur ki, istehlak krediti çox verməsinlər".

Bəs bu borclar necə silinə bilər? Hüquqi baxımdan nə dərəcədə mümkündür?

"Bakı" Hüquq Şirkətinin rəhbəri **Natiq Ələsgərov** "Yeni Müsavat"a deyib ki, məsələyə bir neçə tərəfdən baxmaq lazımdır: "Hazırda yaşananlar son illərdə ölkədə mövcud olan kredit siyasətinin, əhəlinin gəlirləri ilə öhdəlikləri arasındakı disbalansın nəticəsidir. Hər bir ölkədə kreditlər iqtisadiyyatın inkişafı üçün vacib alətdir. Amma kredit öhdəliyinin icra olunmaması bank sektorunu zəiflədir, bankların likvidliyini azaldır və nəticədə maliyyə bazarında risklər artır. Bu səbəbdən də faiz dərəcələri yüksək qalır. Yeni problem yalnız borcların deyil, həm də bankların üzərindədir. Əhəlinin aztəminatlı təbəqəsinin

gündəlik tələbat üçün götürdüğü kiçik məbləğli kreditlər var. Bu kateqoriyada ödəmə qabiliyyətinin bərpa olunması çox çətindir. Məncə, burada dövlətin birbaşa dəstək mexanizmləri ola bilər. Məsələn, müəyyən limitə qədər olan borcların silinməsi və ya dövlət tərəfindən kompensasiya mümkündür. Bu, həm sosial ədalət baxımından, həm də vətəndaşların maliyyə yükünün azaldılması baxımından faydalı ola bilər. Sahibkarların götürdükleri kreditlərlə bağlı işə biznes uğursuz olubsa və ya bazar şəraitindən dolayı gəlirləri azalıbsa, həmin borcların tamamilə silinməsi real deyil. Amma restrukturizasiya mexanizmləri tətbiq oluna bilər. Bank borcu uzunmüddətə bölünə və faiz yükünü azalda bilər. Bu, həm sahibkarın iflasdan xilas edər, həm də bankın kapitalını qoruyur".

Natiq Ələsgərov deyib ki, ümumiyyətlə, beynəlxalq təcrübə göstərir ki, böhran dövründə dövlətlər borcları tam silmək əvəzinə, restrukturizasiya, subsidiyalasdırma və güzəştli kredit proqramları ilə problemi həll edirlər: "Azərbaycanda da ən optimal yol budur. Əlavə olaraq, faiz dərəcələrinin yüksəkliyi məsələsi xüsusi vurğulanmalıdır. Azərbaycanda istehlak kreditləri üzrə orta faiz 20-dən yuxarıdır. Halbuki, inkişaf etmiş ölkələrdə bu göstərici 5-7 faiz arasında dəyişir. Faizlərin yüksək olması həm də məhz bu icra olunmayan qə-

rarlarla bağlıdır. Bank riskləri çox olduğuna görə, faizləri qaldırır. Ona görə də problemə sistemli yanaşmaq, həm icra mexanizmlərini gücləndirmək, həm də maliyyə bazarının şəffaflığını artırmaq lazımdır. İndiki halda borcların tam silinməsi qismən mümkündür. Daha effektiv yol restrukturizasiya və güzəştli mexanizmlərin tətbiqidir. Bu həm bank sektorunu qoruyur, həm də vətəndaşların maliyyə yükünü azaldır. Əks halda, problem böyüyərək davam edəcək və yeni sosial gərginliklər yaradacaq".

Natiq Ələsgərov deyib ki, kreditlərlə bağlı 340 min məhkəmə qərarının icra olunmaması təkcə bank sektorunun yox, həm də bütövlükdə məhkəmə-hüquq sisteminin, icra institutunun və iqtisadi mühitin böhranını ortaya qoyur: "Çünki məhkəmə qərarı hüquqi dövlətin təməl sütunudur. Əgər həmin qərarlar icra olunmursa, deməli, məhkəmənin hökmü kağız üzərində qalır və nəticədə cəmiyyətin dövlətə inamı sarsılır. Bu borcların ödənilməməsi təkcə vətəndaşın məsuliyyətsizliyindən qaynaqlanmır. Burada bankların kredit siyasəti də əsas faktordur. Bank və ya kredit təşkilatı kredit verəndə borcalanın gəlirini, ödəniş qabiliyyətini, sosial vəziyyətini bilir. Amma yenə də həmin kreditləri verir. İndi isə məlum olur ki, borcların böyük qismi heç vaxt qaytarılmıyacaq. Bu halda banklar da məsuliyyət daşıyır. Borcların silinməsi

Ziyafət Əsgərov

Vitse-spikerdən referendum anonsu: "Yeni çağırışlar meydana çıxır"

Yeni çağırışlar meydana çıxır, Konstitusiya səviyyəsində buna cavab verilməlidir". APA xəbər verir ki, bunu "Konstitusiya və Suverenlik ili" çərçivəsində Dövlət Suverenliyi Günüə həsr edilən konfransda Milli Məclis sədrinin müavini **Ziyafət Əsgərov** deyib.

Ziyafət Əsgərov deyib ki, hər bir xalqın müstəqil suveren dövlət qurmaq arzudur: "Dünyada 5000-dən çox xalq, etnik qrup yaşayır, Azərbaycana suveren dövlət olmaq nəşib olub. Azərbaycanın ilk milli Konstitusiyası 1995-ci ildə qəbul olundu. 1991-1993-cü illər ərzində Konstitusiyayı hazırlamaq mümkün olmadı. Mənim yaxşı yadımdadır, 1995-ci ildə qəbul edilən Konstitusiyanın hazırlanması üzrə İşçi Qrupunda biz də fəaliyyət göstərdik. Konstitusiyanın əsas qayəsi hər bir Azərbaycan vətəndaşının hüquq və azadlıqlarının konstitusion səviyyədə təsbit olunması idi. İndiyə kimi Konstitusiyamıza əlavə və dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı bir neçə referendum keçirilib. Bu əlavə və dəyişikliklər vətəndaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının daha da möhkəmləndirilməsi məsələləri idi. Yeni çağırışlar meydana çıxır, Konstitusiya səviyyəsində buna cavab verilməlidir. 2020-ci ildə biz Vətən müharibəsində qalib gələk də, bəzi ərazilər hələ də ermənilərin əlində idi. Nəhayət, 2023-cü ilin sentyabrında Xankəndi, Xocavənd, Xocalı, Ağdərə və digər yerlərdə Azərbaycan bu məsələni həll etdi və Azərbaycanda separatizmin kökü bir dəfəlik kəsildi. Suverenlik hər bir dövlət üçün müqəddəs anlayışdır. Bu gün artıq Azərbaycan həm daxili, həm xarici siyasətində tam suveren dövlətdir".

məsələsi hüquqi baxımdan mümkündür. Dövlət müəyyən qərarla və ya qanunla bu borcları silə bilər. Dünyada presedentlər var, müəyyən böhran dövrlərində dövlətlər bank borclarını silib, ya da restrukturizasiya edib. Azərbaycanda da bu, prinsipcə mümkündür. Amma bunun üçün siyasi qərar lazımdır".

Natiq Ələsgərovun fikrincə, bank borclarının silinməsi, ya da restrukturizasiyasının hüquqi mexanizmi sadədir: "Bunun üçün qanunverici borcların silinməsinə, restrukturizasiyasını və ya müəyyən hissəsinin dövlət tərəfindən kompensasiya olunmasını təsbit edir. Amma burada da məyyən çətinliklə yaşana bilər. Çünki bütün borclar eyni deyil. Orada adi vətəndaşın gündəlik dolanışıq üçün götürdüyü kredit də var, iş adaminin biznesi üçün götürdüyü böyük məbləğ də, lombarddan alınmış sələm pulu da. Ona görə də bir qərarla həminin borcunu silmək ədalətli olmaz. Ən yaxşı halda, sosial vəziyyəti ağır olan, aztəminatlı ailələrin kreditləri silinə bilər. Sahibkarların isə borcları restrukturizasiya edilə bilər".

Natiq Ələsgərov deyib ki, Azərbaycan məhkəmə-hüquq sisteminin ən yaralı yeri məhkəmə qərarlarının icrası-

dır: "Azərbaycanda icra sistemi problemi çox kəskin və həll edilməlidir. Əgər icra məmurunun məaşı 500-600 manatdırsa, o, milyonlarla manatlıq qərarı necə icra etsin? O sistemdə həm korrupsiya, həm də fəaliyyətsizlik var. Borc sahəsində böhranın bu qədər dərinləşməsinin səbəbi də elə icra institutunun kəskin şəkildə zəifliyidir. Bankların faiz dərəcələrinin yüksəkliyi də problemin kökündə dayanır. Azərbaycanda bank faizləri 20-25 üzərindədir. Bu qədər yüksək faizlə kredit verilsə, onu qaytarmaq demək olar ki, mümkün deyil. Borcun silinməsi məsələsi müzakirə olunur, amma gələcəkdə eyni problemin təkrar yaşanmaması üçün faiz siyasəti də dəyişməlidir. Hazırkı durumda icra olunmayan borcların böyük qismi heç vaxt ödənilməyəcək. Dövlət sosial ədaləti təmin etmək üçün müəyyən hissəsini silməli, qalan hissəsi isə restrukturizasiya edilməli, uzunmüddətli və aşağı faizlə yenidən hesablanmalıdır. Ən əsası isə icra sistemi və bank siyasəti köklü islahatlara məruz qalmalıdır. Əks halda, bu gün 340 min olan icra olunmayan məhkəmə qərarlarının sayı sabah 500 min olacaq".

■ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

DTX Akademiyasının rəisi: “Konstitusiyanın təkmilləşdirilməsi zəruridir”

“Bu gün bütün ərazi-
sində suverenliyini
tam bərpa etmiş Azər-
baycanın Konstitusi-
yasının yenidən tək-
milləşdirilməsi isti-
qamətində müəyyən
zərurətlər meydana
çıxıb”.

Musavat.com xə-
bər verir ki, bunu Milli
Məclisdə Dövlət Su-
verenliyi Gününə həsr edilən konfransda çıxışı zamanı Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Heydər Əliyev adına Akademiyasının rəisi Elşad Nəsirov deyib.

Akademiyanın rəisi qeyd edib ki, Milli Məclis bu istiqamətdə ilk addımını atıb: “Belə iki, iyun ayında Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasına dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi ilk oxunuşda konstitusiya qanunu qəbul etmişdi.

Təbii ki, həmin konstitusiya qanunu Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının bir çox müddəalarını dəyişməklə muxtariyyətin statusunda müəyyən yenilənməni əks etdirib. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının bir fəslü bütövlükdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüququ statusuna həsr olunub. Konstitusiyaya görə Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycan Respublikasının tərkibində muxtar dövlətdir.

Müasir dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüquqi statusunu müəyyənləşdirmək, onun təhlükəsizliyinə təminat vermək Azərbaycan dövlətinin tam imkanları çərçivəsindədir. Naxçıvan konstitusiyasında dəyişikliklər ediləcəksə, istər-istəməz Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının hüquqi statusunu müəyyənləşdirən müddəalarda müvafiq dəyişikliklərin edilməsi zərurəti meydana çıxacaq. Belə ki, konstitusiya qanunu Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının tərkib hissəsidir. Konstitusiya qanunu Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının zidd ola bilməz, ona uyğun olmalıdır”.

Deputat: “Ermənistan üçün yeni şərait yarandı”

“Azərbaycanın suve-
renliyi Ermənistan
üçün yeni bir şərait
yaratdı”. Teleqraf xə-
bər verir ki, bunu Mil-
li Məclisdə Dövlət Su-
verenliyi Gününə həsr
edilən konfransda çı-
xışı zamanı Milli
Məclisin Beynəlxalq
münasibətlər və par-
lamentlararası əlaqə-
lər komitəsinin sədri

Səməd Seyidov deyib.

O qeyd edib ki, Azərbaycanın yaratdığı yeni reallığı biz avqustun 8-də verilən qərarda aydın şəkildə gördük: “Çünki indi tamamilə fərqli bir situasiya yaranıb. Azərbaycanla bağlı olan yanaşmalar dəyişir ki, bu da suverenliyin yeni müstəvidə təsbitidir”.

2023-cü il, sentyabrın 19-da Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması və Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqlarının tərk-silah edilərək torpaqlarımızdan çıxarılması, həmin ərazilərdə Azərbaycan Respublikası konstitusiya quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə lokal xarakterli antiterror tədbirlərinə başlandı. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə davam edən əməliyyat nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu qarşısındakı bütün vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirdi.

Qondarma dağlıq Qarabağ rejimi özünü buraxdığını elan etdi. Bununla da Azərbaycanın bütün əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. Hakimiyyətin aliliyi və nəzarət funksiyası tam şəkildə bərpa olundu. Bu, Azərbaycanın dövlət suverenliyinin təşəkkülündə mühüm bir mərhələ hesab edilir. Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə hər il sentyabrın 20-də qeyd olunacaq unudulmaz tarix - Dövlət Suverenliyi Günü təsis edilib.

Bu Sərəncam Azərbayca-

nın 1991-ci ildə müstəqilliyinin bərpası ilə başlayan hadisələrin kulminasiya nöqtəsi olan ərazi bütövlüyü və müstəqillik uğrunda onilliklər boyu davam edən mübarizənin rəmzi sonunu əks etdirir. Bu yeni tarixin təqvimdə rəsmi yer alması 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan Qələbənin, 2023-cü ildə antiterror tədbirlərinin və XXI əsrdə ölkənin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini bir daha vurğulayır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev “Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin “Konstitusiya

Bu gün suverenliyimizin tam bərpası günüdür

Milli Məclisdə Dövlət Suverenliyi Gününə həsr edilən konfrans keçirildi; **Deputat:** “Bir sutkalıq lokal xarakterli antiterror tədbiri bu Zəfərin başının tacıdır”

MINVAL
POLİTİKA

və Suverenlik İli” elan edilməsi haqqında” 2024-cü il 28 dekabr tarixli Sərəncam imzalayıb və 2025-ci il 11 fevral tarixində müvafiq Tədbirlər Planını təsdiq edib.

“Konstitusiya və Suverenlik İli” elan olunması xüsusilə müasir Azərbaycanın dövlətçilik tarixində olduqca əhəmiyyətlidir və xüsusi yeri var. Suverenlik dövlətlərin varlığını, həyat qabiliyyətini dünyaya nümayiş etdirən ən başlıca və zəruri olan amillərdən biridir. Çünki digər dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar suverenliyini təmin edən dövlətlərlə əməkdaşlıq edir, onu tanıyır, əlaqələr qurur, ərazi bütövlüyünə hörmətlə yanaşır. Konstitusiya və Suverenlik anlayışları isə dövlətlərin hüquqi və siyasi əsasları ilə yanaşı, onların milli kimliyini də aydın şəkildə təsdiq və ifadə edir, onları dünyaya yaxından tanıdır.

Bu gün Azərbaycan xalqı bütün sahələrdə yeni inkişaf tarixinə qədəm qoyub. Artıq dövlət suverenliyimiz tam, ərazilərimiz bütöv, sərhədlərimiz isə toxunulmazdır. Mövcud daxili sabitliyin möhkəmlənməsinə və iqtisadi yüksəlişin daha da sürətlənməsinə əlavə stimül verəcək tam suverenlik şəraitində bu pozitiv dinamikanı qoruyub saxlamaq, uğur və nailiyyətləri artırmaq xalqımızın və dövlətimizin qarşısında duran prioritet vəzifədir.

Milli Məclisdə “Konstitusiya və Suverenlik İli” çərçivəsində Dövlət Suverenliyi Gününə həsr edilən konfrans keçirilib. Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin sədri Zəhid Oruc silahla qazandığımızı qanunlarla qorunmalı olduğumuzu söyləyib: “İndi Konstitusiya-mızda yazılan “Azərbaycan vahid və bölünməz dövlətdir” fikri kağızdan çox, torpaqda təsdiqlənib. İndi biz Konstitusiyamıza başqa gözle baxırıq. Əvvəl müdafiə sənədi idi, indi quruculuq proqramıdır! Biz haqqımızı savaşa bərpa etdik, indi isə onu ədalətlə, qanunla, Konstitusiya ilə yaşatmaq zamanıdır!”.

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin müavini Fuad Hüseynov qeyd edib ki, Azərbaycan xalqı olaraq tarixi Zəfərimizin məntiqi nəticəsi olan Böyük Qayıdışın təntənəsini, qururunu yaşamaqda-yıq: “100 minlərlə soydaşım-zın öz doğma torpaqlarına qa-yıdışı üçün münbit şərait yaradı-lıb. Artıq 50 mindən çox soy-daşımız Şərqi Zəngəzur və Qarabağda məskunlaşıb. Əminlik ki, erməni qəsbkarları tərəfindən məhv olunmuş tor-paqlarımız yaxın gələcəkdə sö-zün əsl mənasında cənnə-tə, sülh və tərəqqi məkanına çevriləcək. Azərbaycan beynəlxalq ictimaiyyətə keçmiş məcburi köçkün və qaçqınla-

rın postmünaqişə reabilitasiyası və reintegrasiyası ilə bağlı yeni model təqdim edəcək”.

“Dövlətçilik yalnız siyasi müstəqillik və ərazi bütövlüyü ilə ölçülmür, həm də dövlətin gücü, şəffaflığı və vətəndaşlara bərabər imkanlar yaratması ilə xarakterizə olunur”. Bu fikirləri Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədr müavini Razi Nurullayev Milli Məclisdə “Konstitusiya və Suverenlik İli” çərçivəsində keçirilən Dövlət Suverenliyi Gününə həsr edilmiş konfransda bildirib.

Deputat qeyd edib ki, dövlətin sosial-iqtisadi inkişafı, insanların hüquqlarının qorunması və bölgələrin bərabər inkişafının təmin edilməsi ölkəmizin suverenliyinin əsas sütunlarını təşkil edir: “İqtisadi inkişafın nəticələri yalnız müəyyən qruplara deyil, bütün vətəndaşlara bərabər şəkildə çatmalıdır. İnsan hüquqları, vicdan azadlığı və sosial ədalət dövlətimizin möhkəmlənməsində əsas rol oynayır”.

O əlavə edib ki, regionların inkişafının dəstəklənməsi, sosial infrastrukturun yaxşılaşdırılması və hüquqi islahatlar suveren dövlətçilik prinsipinin qorunmasına xidmət edir: “Azərbaycanın gələcəyi və xalqımızın rifahı dövlətçilik və vətəndaş hüquqlarının birlikdə təmin olunmasından keçir”.

Deputat Hikmət Babaoğlu isə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, ərazi bütövlüyümüzü və suverenliyimizi bərpa etmək üçün uzun illər mübarizə aparmalı oldu: “Torpaqlarımızın 20 faizi 30 ilə yaxın işğal altında oldu. Ərazi bütövlüyümüzü 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra bərpa etdik. Ancaq suverenliyimizin bərpası üçün biz artıq 30 illik problemi deyil, 100 illik problemi həll etməli idik. Çünki Azərbaycan ərazisində “muxtar vilayət” 1923-cü ildə yaradılmışdı, sovet dövründən bizə miras qalmışdı, müstəqillik dövrünün Qarabağ ətrafında başlanan müharibəsinin mirası deyildi. Ona görə də artıq bəzilərinin gözündə oturmuş bu problem həll etmək mümkün görünmürdü. Yalnız Azərbaycanın Müzəffər Ali Baş Komandanı, Prezidentin siyasi qətiyyəti nəticəsində 100 illik “kənar maddə”ni milli dövlətimizin bədənindən əməliyyat yolu ilə kəsib çıxarmaq lazım idi ki, biz bunu bacardırıq. Bir sutkalıq lokal antiterror əməliyyatı ilə Azərbaycan suverenliyini tam bərpa etdi. Beləliklə, Azərbaycan tamamilə müstəqil dövlətə çevrildi. 44 günlük Vətən müharibəsi bizim tarixi zəfərimizdirsə, bir sutkalıq antiterror əməliyyatı bu Zəfərin başının tacıdır. Bu, millətimizə əbədi qətiyyət, əbədi müstəqillik, əbədi azadlıq qazandırdı”.

■ Nigar HƏSƏNLİ,
“Yeni Müsavat”

Havalar soyuduqca Ermənistanda siyasi hərəkət getdikcə yüksəlməkdədir. Bunun səbəbi isə 2026-cı ilin yayında keçiriləcək parlament seçkiləridir. Hərçənd, iddialara görə, Ermənistan hakimiyyəti vəziyyətin getdikcə kritikləşəcəyini göz önünə alaraq, erkən seçkilərə getmək niyyətindədir, lakin hələlik bu, fərziyyə olaraq qalır.

Bu arada radikal müxalifət aldığı "ev tapşırığı"na uyğun şəkildə hərəkətə keçib və baş nazir Nikol Paşinyana meydan oxumaqdadır. Paralel şəkildə hökumət başçısı da təhlükələri önleməkdən ötrü bir sıra tədbirlərə əl atır, hətta komandasında korrektorlər etməyə də girişib. Ermənistanda müxalifətin təşəbbüsü ilə sosioloji sorğu keçirilib, lakin onun nəticələri dərc edilməyib. "Hraparak" qəzeti sorğu ilə bağlı bəzi bilgiler əldə edib. Məlumatla görə, baş nazir Nikol Paşinyan 12%-lik sabit dəstəyi saxlayır. Sorğuda iştirak edən o qədər respondent istənilən şəraitdə Paşinyana səs verməyə hazırdır. İddialara görə, sorğuda iştirak edənlərin təxminən 60%-i heç bir halda Paşinyanı dəstəkləməyəcəklərini bildirib.

Sorğu iştirakçıların 75%-i hökumətin işindən narazılıq edib və ölkənin yanlış istiqamətdə getdiyini düşünür. Reytingə görə, Paşinyanı təxminən 10% dəstəklə hazırda həbsdə olan "Taşir" Şirkətlər Qrupunun rəhbəri, rusiyalı oliqarx Samvel Karapetyan izləyir, lakin onun yaratdığı partiyanın adı çəkiləndə bu göstərici azalır. Üçüncü yeri təxminən 6% nəticə ilə Robert Köçeryan tutur. Serj Sarkisyanın Respublika Partiyası da daxil olmaqla, digər tanınmış siyasi təşkilatlar 1-1,5%-dən çox qazanmır.

Göründüyü kimi, bütün hallarda Nikol Paşinyanın reytingi nə qədər aşağı düşsə də, o, hələlik müxalifəti üstələyir. Məhz bu səbəbdən də müxalifətin sorğunun nəticələrini açıqlamadığı bildirilir. Amma təhlükəli gedişat həbsdə olan Rusiya vətəndaşı, milyarder Karapetyanın səs faizində Paşinyana yaxınlaşmasıdır. Tərəflər arasında 2 faiz fərq olduğu qeyd olunur. Üstəlik, iş adamının azadlığa buraxılması üçün Ermənistan hökumətinə ən müxtəlif cinahlardan təzyiqlərin göstərilməsi də diqqətdən yayınmır. Rusiya bu günlərdə növbəti dəfə "kəmərdə təmir" adı altında Ermənistanla nəql etdiyi qazı kəsib. Vaxtaşırı "Yuxarı Lars" keçidinin qapadılması da Ermənistanla məxsus yüklərin daşınmasını mümkünəşür edir. Buraya ayrı-ayrı məhsullarda "yad maddə" tapılması bəhanəsini də əlavə etsək, Kremlin İrəvana təzyiqlərinin da-

Putinin adamı Paşinyanın reytinginə çatır - Ermənistanda çevrilmiş ssenarisi

Müxalifət milyarder Karapetyanla bağlı şübhəli rəqəmlər açıqlayıb - nəticələri gizlədilmiş sorğunun şok pərdəarxası

vamli xarakter aldığına görə. Rusiya öz vətəndaşı olan erməni milyardərin həbsdə saxlanmasını sinirə bilmir. Üstəlik, Karapetyan Paşinyana savaşa açan kilsənin donoru funksiyasını məharətlə icra edirdi ki, bu da seçkiyə hesabllanmış mühüm ssenari idi.

S.Karapetyanın Rusiyanın adamı olduğunu nəzərə alsaq, bu göstəricilər nə qədər həyəcan doğura bilər? Gələn ilin parlament seçkilərində Putinin adamının elan etdiyi hərəkət qalib gələ bilərmi və bu halda sülh prosesində hansı fəsadlar yaranması riski var? Ümumiyyətlə, erməni nəşrinin yaydığı informasiyanın özünə nə dərəcədə inanmaq olar?

Bütün bu suallarla bağlı "Yeni Müsavat"a açıqlamalar verən deputat Elçin Mirzəbəylinin sözlərinə görə, Ermənistanda müxalifətin təşəbbüsü ilə keçirilmiş sosioloji sorğunun nəticələrinin gizlədilməsi bu mövzuda ən diqqətçəkən məqamlardan biridir: "Bu həm də o anlama gəlir ki, müxalifət arzuladığı nəticəni əldə edə bilməyib. "Hraparak" qəzetinin yaydığı məlumatla görə, baş nazir Nikol Paşinyanın sabit 12 faizlik elektoratu qalmaqdadır. Bu rəqəm ilk baxışda zəif görünə bilər, lakin Ermənistanın hazırkı siyasi mənzərəsini nəzərə alanda tamamilə fərqli

nəticələr ortaya çıxır. Əvvəla, Paşinyanın üstünlüyü müxalifətin parçalanmış və gücsüz vəziyyətdə olmasındadır. Sorğu, hətta reallığı tam əks etdirməsə də, göstərir ki, Robert Köçeryan, Serj Sarkisyan kimi müharibə canilərinin və digər tanınmış fiqurların reytingləri 1-6 faiz arasında dəyişir. Ermənistan cəmiyyətinin böyük hissəsi onları korruptsiya, müharibə fəlakətləri və keçmiş uğursuz idarəçiliklə assosiasiya edir. Buna görə də onların yenidən hakimiyyətə qayıtmaq şansı yoxdur. Müxalifətin yeni fiqurlar ortaya çıxarmaqda çətinlik çəkməsi isə Paşinyana siyasi meydanda əlavə üstünlük qazandırır".

E.Mirzəbəylinin fikrincə, başqa bir mühüm amil odur ki, Paşinyanın 12 faizlik sabit elektoratu sadıq və dəyişməzdir: "Bu, Ermənistan kimi bir ölkədə böyük resursdur. Çünki seçkilərdə çox vaxt sabit və intizamli elektorat nəticəyə təsir göstərir. Müxalifətin parçalanmış dəstəyi isə yalnız rəqəmlərdə çox görünür, real seçki prosesində isə eyni effekti vermir. Digər amil Paşinyanın Qərblə əməkdaşlığa yönəlmiş siyasətidir. Ermənistan cəmiyyətində hər nə qədər narazılıq artsa da, Rusiyanın orbitinə tam qayıdış təhlükəli hesab olunur. Bu baxımdan, rusiyalı oliqarx

Samvel Karapetyanın siyasi gündəmə getirilməsi müxalifət üçün daha çox zərərli nəticələr doğura bilər. Karapetyanın adı siyasi proseslərlə bağlı çəkiləndə onun dəstəyi azalır. Bu isə Ermənistan ictimaiyyətində Rusiyaya bağlı namizədlərə olan etimadsızlığı göstərir. Bu baxımdan, paradoksal da görünərsə, Karapetyanın yüksəlişi Paşinyanın mövqeyini gücləndirir. Çünki bu halda o, Qərbə inteqrasiyanın simvolu kimi daha qabarıq görünür".

Millət vəkili bu xüsusdə beynəlxalq amilləri də nəzərə almağı zəruri hesab edir: "Qərb dairələri Paşinyanı Ermənistanın hazırkı şəraitdə "ən optimal tərəfdar" kimi görürlər. Bu dəstək həm siyasi, həm də maliyyə baxımından onun mövqələrini daha da möhkəmləndirir. Ermənistanda müxalifət nə qədər cəhd etsə də, Qərbin alternativ fiqurlara etimadı çox aşağıdır. Bu da Paşinyanın əlini gücləndirir". E.Mirzəbəyli hesab edir ki, nəhayət, Paşinyanın mövqeyini gücləndirən əsas faktor onun hələ də "ən az riskli seçim" olaraq qalmasıdır: "Ermənistan cəmiyyəti müharibə, məğlubiyyət və iqtisadi böhranlardan sonra riskli siyasi eksperimentlərə getmək istəmir. Onlar yaxşı bilirlər ki, Köçeryan və ya Moskva yönümlü hər hansı fiqurun ha-

kimyyətə gəlişi Ermənistanı daha da ağır vəziyyətə sala bilər. Bu isə Paşinyanı, bütün çatışmazlıqlarına baxmayaraq, mövcud siyasi palitrada ən real oyunçuya çevirir". Milli Məclis üzvü əlavə etdi ki, bununla yanaşı, Paşinyanın Azərbaycanla sülh prosesində mövqələrini gücləndirən xüsusi amillər də var: "Əvvəla, Ermənistan cəmiyyətinin əksəriyyəti yeni müharibənin, revanşçı addımların, təcavüzə cəhdin ölənə fəlakətə aparacağını yaxşı başa düşür. 44 günlük müharibənin nəticələri göstərdi ki, Ermənistan həm hərbi, həm də iqtisadi cəhətdən Azərbaycanla qarşıdurmanı davam etdirmək potensialına malik deyil və olmayacaq. Bu realıq ictimai şüurda dərin iz buraxıb. Paşinyan isə özünü məhz bu müharibədən dərs çıxaran və riskli avantüralara getməyən lider kimi təqdim edir". Deputat vurğuladı ki, burada nəzərə alınması vacib olan başqa bir mühüm məqam Qərbin yaşımasıdır: "ABŞ və Avropa İttifaqı Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normalaşmasını regionun sabitliyi üçün əsas şərt sayır. Paşinyan bu xətti dəstəklədiyi üçün beynəlxalq legitimliyini artırır. Onun Qərb platformalarında sülhə hazır olduğunu bəyan etməsi xarici dəstəyi gücləndirir və daxil-

də də onu "beynəlxalq səviyyədə qəbul olunan yeganə lider" statusunda saxlayır".

E.Mirzəbəyli hesab edir ki, Paşinyanın mövqələrini gücləndirən bir amil də real siyasətin məntiqindən doğur: "Ermənistan iqtisadiyyatının dirçəlməsi üçün regiondaxili kommunikasiyaların açılması və Azərbaycanla münasibətlərin normalaşması həyati əhəmiyyət daşıyır. Paşinyan bunu anlayır və kənardan stimullaşdırılan narazılıqlara baxmayaraq, gündəlik siyasətində bu kursu qorumağa çalışır. Beləliklə, revanşçı qrupların keçirdiyi sorğunun nəticələri Paşinyanın zəiflədiyini göstərsə də, onun üstünlüyü hələ də müxalifətdən xeyli çoxdur. O, sabit elektorata, parçalanmış müxalifətə, Qərbin dəstəyinə və erməni cəmiyyətinin "az riskli seçim" meylinə arxalanaraq mövqələrini qoruyur. Azərbaycanla sülh prosesində isə həm beynəlxalq legitimlik, həm də Ermənistanın iqtisadi-sosial reallıqları Paşinyanın əlinə oynayıb. Nəticə etibarilə, bütün çətinliklərə baxmayaraq, Paşinyan hazırkı siyasi şəraitdə Ermənistan üçün "ən real və ən az riskli seçim" olaraq qalır".

Belə bir məqamda radikalın koalisiya qurmaqla bağlı təşəbbüsləri, S.Karapetyanın həbsxanadan öz tərəfdarlarına davamlı mesajları, Paşinyana "xain", "satqın", "agent" damğalarının vurulması istiqamətində sərt açıqlamalar heç şübhəsiz ki, hazırlanmış ssenarinin tərkib hissəsidir. Bütün bunlar isə təkə Paşinyanın devrilməsinə hesablanmayıb, həm də 8 avqust Vaşinqton razılaşmalarının pozulmasına yönəlik tərribatçı plandır. Oktyabr ayında isə Ermənistan parlamentində Paşinyana impiçment məsələsini qaldırmaq niyyəti var. Oktyabr ayı isə həm də Ermənistan parlamentində məlum terror aktının törədildiyi aydır. Paşinyan terrorun da sığortalanmayıb. Sülh imzalamaya hazır olan şəxsə qarşı qəsd halında uzanan bütövlükdə Ermənistan ola- caq...

□ **E.PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Bu gün “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasının 31 ili tamam olur. “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda” “Azəri-Çıraq-Günəşli” (AÇG) yataqlar blokunun və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında” Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə dünyanın tanınmış neft şirkətləri arasında müqavilə 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakının “Gülüstən” sarayında imzalanıb.

“Əsrin müqaviləsi”ndə 8 ölkənin - Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Norveç, Yaponiya, Rusiya, Türkiyə və Səudiyyə Ərəbistanının - 13 neft şirkəti (“Amoco”, BP, “McDermott”, “Unocal”, SOCAR, “LUKOil”, “Statoil” (hazırda “Equinor”), “Exxon”, “Türkiyə Petrolleri”, “Pennzoil”, “Itochu”, “Remco”, “Delta”) iştirak edib.

Müqavilə həm karbohidrogen ehtiyatlarının miqdarı, həm də qoyulan sərmayələrin həcminə görə dünyada bağlanan ən iri sazişlərdən sayılır.

Müqavilə Azərbaycanda neft hasilatının böyük həcmdə artmasına səbəb olub. AÇG-dən saziş çərçivəsində ilk neft 1997-ci ildə əldə olunub. Neft hasilatı Azərbaycanın tarixində ən aşağı səviyyədə - 1997-ci ildəki 9 milyon tondan 2010-cu ildə 51 milyon tona çatıb - hasilat 5,6 dəfə artıb.

“Əsrin müqaviləsi”nin icrası zamanı Azərbaycan neftini dünya bazarına çatdıran kəmərlər şəbəkəsi yaradılıb. 1996-cı ilin yanvarında Azərbaycan neftinin Bakı-Novorossiysk marşrutu ilə nəqliyə dair Rusiya ilə Azərbaycan arasında hökumətlərarası saziş imzalanıb. 1997-ci ilin oktyabrında həmin xətt istifadəyə verilib. 1998-ci ildə AÇG neftinin fəaliyyəti bərpa edilmiş Bakı-Novorossiysk kəməri ilə Qara dənizə ixrac edilməsinə başlanılıb.

1997-ci ildə neftin Qara dənizə çıxarılması üçün Bakı-Supsa marşrutu ilə nəqliyə dair Azərbaycan və Gürcüstan arasında saziş imzalanıb. 1999-cu ilin aprelində Bakı-Supsa neft kəməri və Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa ixrac terminalı istismara verilib.

Neft hasilatının artması ilə daha böyük ötürücülük gücünə malik Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəməri inşa olunub. Kəmərin illik ötürücülük qabiliyyəti 50 milyon tondur. Uzunluğu 1768 km olan BTC ilə hazırda Azərbaycandan, əsasən, AÇG nefti və “Şahdəniz” kondensatı daşınır. Bundan əlavə, kəmər vasitəsilə Türkmənistan və Qazaxıstan nefti də nəql olunur.

2017-ci il sentyabrın 14-də isə Bakıda növbəti saziş imzalanıb. Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda AÇG yataqlar

“Əsrin müqaviləsi”nin 31 ili - Azərbaycanın qazancıları

İlham Şaban: “İri neft müqaviləsinin imzalanması ilə cəmiyyətdə gələcəyə ümid, xaricdə isə ölkəmizə maraq yarandı”

blokunun və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsini nəzərdə tutan və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında düzəliş edilmiş və yenidən tərtib olunmuş Sazişin imzalanması mərasimi keçirilib. “Yeni əsrin müqaviləsi” adı alan saziş Azərbaycan Hökuməti, SOCAR, BP, “Chevron”, “Inpex”, “Equinor” (əvvəlki “Statoil”), “ExxonMobil”, “TP”, “Itochu” və “ONGC Videsh” şirkətləri tərəfindən imzalanıb.

Bununla da, AÇG nəhəng neft yatağının işlənməsində yeni dövr başlanıb. Yeni sazişlə AÇG neft yatağının işlənməsi müddəti 2050-ci ilə qədər uzadılıb. Sazişin bir hissəsi olaraq SOCAR-ın AÇG-dəki iştirak payı 11,65 faizdən 25 faizə qaldırılıb, Azərbaycana çatacaq mənfəət neftinin səviyyəsi isə 75 faiz müəyyən edilib.

Enerji məsələləri üzrə ekspert İlham Şabanın sözlərinə görə, Azərbaycan sənaye kapitalizminin yaranması “Azəri-Çıraq-Günəşli” layihəsinin icrasından başlayır: “Bolşevik Rusiyası 28 aprel 1920-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini silah gücünə devirəndən sonra həmin ilin mayın ilk günlərində neft sənayesini milliləşdirdi və bununla da kapitalizm müvəqqəti olaraq süqut etdi. 1991-ci ilin oktyabrında Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdiyi za-

man bazar iqtisadiyyatına keçid hədəf kimi götürüldü. Amma Azərbaycan Respublikasında sənaye kapitalizminin yaranması “Azəri-Çıraq-Günəşli” layihəsinin icrasından başlayır.

1995-ci ilin fevralında “əsrin müqaviləsi” adını almış layihə üzrə Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (AİOC) təqribən 85 illik fasilədən sonra ölkənin neft sənayesində ilk səhmdar (özl) hasilatçı şirkət kimi fəaliyyətə başladı.

“Əsrin müqaviləsi” ilk növbədə ümid, sonra imkanlar, daha sonra isə onların gerçəkləşdirilməsi idi. Müqavilə Azərbaycana yeni idarəçiliyi, müasir dövrdə əmək və kapital arasındakı yeni münasibətləri gətirdi. Sovet sisteminin etəletindən çıxmaqda çətinlik çəkən insanlara belə sonda aydın oldu ki, əmək məhsuldarlığının artımı məhz düzgün idarəçilik, innovativ texnologiyaların tətbiqi, məhsuldar qüvvələrin əmək şəraitinin daim yaxşılaşdırılması və cəmiyyətə açıqlıq prinsipləri ilə şərtlənir.

Bu cür yanaşmanın nəticəsi idi ki, “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində Xəzər dənizinin dərin hissəsində gerçəkləşdirilən layihəni qonşu ölkələrin quruda reallaşdırdığı layihələrlə müqayisədə daha az kapital qoyuluşu hesabına ərsəyə gətirmək mümkün olmuşdu”.

taklizmlərdən qorumaq, ölkə iqtisadiyyatının stabil inkişafı üçün çox yaxşı bir imkandır.

Beləliklə, “Azəri-Çıraq-Günəşli” müqaviləsi Azərbaycanı yenidən dünyanın neft xəritəsinə yerləşdirdi. Ehtiyatlarının həcmi, gətirəcəyi mənfəət və iqtisadiyyatın digər sahələrində (tikinti və xidmət) yaradacağı əlavə dəyər nəzərə alınmaqla AÇG müqaviləsi Azərbaycanın nəinki neft tarixində, habelə iqtisadi tarixində ən mühüm layihə oldu”.

İ.Şabanın sözlərinə görə, iri neft müqaviləsinin imzalanması ilə Azərbaycan cəmiyyətində gələcəyə ümid, xaricdə isə Azərbaycana bir maraq yarandı. Bu müqavilə Azərbaycanın xarici aləm üçün pozitiv fonda ilk tanıtımı idi, müqavilənin icrası isə kapital dünyası üçün ciddi bir mesaj idi ki, Azərbaycanla istənilən mürəkkəb layihəni işləmək mümkündür. Bu günə qədər Azərbaycan tərəfinin imzaladığı neft müqavilələrində birtərəfli qaydada nəyisə dəyişməyə cəhd etməməsi onun beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun yüksəlməsinə, investorlarda Azərbaycana olan inamın artmasına səbəb olub.

“Əsrin müqaviləsi”nin həyata keçirilməsi Azərbaycan ərazisində özəl şirkətlərin səhmdarı olduğu ixrac boru kəmərlərinin yaranmasına gətirib çıxardı.

Beynəlxalq maliyyə təşkilat və təsisatlarında Azərbaycanın kredit ödəmək qabiliyyəti xeyli yüksəldi. Müqavilə Azərbaycanın böyük həcmdə valyuta ehtiyatlarına malik olmasına yol açdı. Bu da öz növbəsində ölkənin özünün investisiya və iqtisadi siyasətini aparmasına gətirib çıxardı. Azərbaycanın dünya iqtisadi birliyinə, dünya bazarına daxil olması və integrasiyası prosesi sürətləndi, bazar münasibətləri getdikcə dərinləşdi.

Müqavilə Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyinin möhkəmlənməsində müstəsna rol malikdir. Onun reallaşmasından ölkənin əldə etdiyi gəlirlərlə iqtisadiyyatın heç bir

sektorunun gətirdiyi qazancı müqayisə etmək mümkün deyil”.

“Əsrin müqaviləsi”nin ardınca Azərbaycanla neft və qaz kəşfiyyatı və hasilatı üzrə daha 40 hasilatın pay bölgüsü sazişi imzalandı: “Ümumilikdə ölkənin neft sənayesinə indiyə qədər 105 milyard dollara yaxın sərmayə qoyulub. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici neft şirkətləri yerli kadrlara neft mühəndisliyi kimi son dərəcə təkmil sahələrdə qabaqcıl biliklər və təcrübə verdi. Yerli işçilər bu biliklərdən xeyli faydalandı və faydalanırlar. Bu gün Azərbaycan peşəkarlarını dünyanın istənilən neft və qaz məkanlarında görmək mümkündür.

Beləliklə, yerin təkindəki ehtiyatlarından xarici neft şirkətləri ilə əməkdaşlıq formasında rəşional şəkildə istifadə etmək siyasəti Azərbaycanı qlobal neft bazarlarına çıxış əldə etməyə, bu bazarın birbaşa iştirakçısına çevrilməyə və beynəlxalq aləmlə sıx münasibətlər qurmağa imkan yaradı.

Nəhayət, Azərbaycan ötən müddətdə böyük iqtisadi, siyasi və coğrafi-strateji uğurlara nail oldu. Gələcəkdə isə bu uğurlar daha da artacaq. Azərbaycan indi artıq bölgənin coğrafi-siyasi mərkəzinə çevrilib. Azərbaycanın bölgədəki və onun hüddudlarından kənardakı vəziyyətə təsiri isə reallaşdırdığı qlobal layihələr hesabına getdikcə daha da artacaq”.

Qeyd edək ki, 2010-cu ildəki pik hasilatdan sonra AÇG-də neft hasilatı tədricən azalmağa başlayıb. Bu, yatağın qocalmasından irəli gələn təbii proses kimi qiymətləndirilir. Neft hasilatının azalmasına görə azalan gəlirlərin bir qismini “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağından hasil olunan qaz və qaz kondensatının ixracı ilə kompensasiya etmək mümkün olsa da, azalan neft gəlirlərini tam əvəzləmək mümkün deyil. Bu baxımdan, neft hasilatındakı azalma perspektivinin nəzərə alınaraq, iqtisadiyyatın digər sektorlarında iqtisadi artımı dəstəkləyəcək sahələrin inkişaf etdirilməsi son dərəcə vacibdir. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasından ötən müddət ərzində buna nail olunduğunu söyləmək qeyri-mümkündür. Xüsusilə bir vaxtlar neft gəlirlərini əvəzləyəcək sahələr kimi önə çıxarılan turizm, kənd təsərrüfatında gözlənilən neft gəlirlərini tam əvəzləmək mümkün deyil. Bu baxımdan, neft hasilatındakı azalma perspektivinin nəzərə alınaraq, iqtisadiyyatın digər sektorlarında iqtisadi artımı dəstəkləyəcək sahələrin inkişaf etdirilməsi son dərəcə vacibdir. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasından ötən müddət ərzində buna nail olunduğunu söyləmək qeyri-mümkündür. Xüsusilə bir vaxtlar neft gəlirlərini əvəzləyəcək sahələr kimi önə çıxarılan turizm, kənd təsərrüfatında gözlənilən neft gəlirlərini tam əvəzləmək mümkün deyil. Bu baxımdan, neft hasilatındakı azalma perspektivinin nəzərə alınaraq, iqtisadiyyatın digər sektorlarında iqtisadi artımı dəstəkləyəcək sahələrin inkişaf etdirilməsi son dərəcə vacibdir.

□ **Dünya SAKIT,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan Asiya nəhəngindən yeni silah ala bilər - düşmənlərə mesaj

Müdafiə naziri Çində həmkarı ilə görüşüb; ölkəmiz o gözəgörünməz qırıcı təyyarələri əldə edərsə...

Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov və nazirliyin digər rəhbər heyəti Çin Xalq Respublikasının milli müdafiə naziri admiral Dong Junun dəvəti ilə 12-ci Syanşan Forumunda iştirak etmək üçün Pekində işgüzar səfərdədir. Müdafiə Nazirliyindən verilən xəbəyə görə, sentyabrın 18-də müdafiə naziri "Beynəlxalq düzənin qorunması və dinc inkişafın təşviqi" şüarı ilə keçirilən 12-ci Pekin Syanşan Forumunun rəsmi açılış mərasimində iştirak edib.

Forum çərçivəsində general-polkovnik Zakir Həsənov və nazirliyin digər rəhbər heyəti Çin Xalq Respublikasının milli müdafiə naziri admiral Dong Jun və Mərkəzi Hərbi Şuranın Avadanlıqların İnkişafı Departamentinin direktoru general Xu Xueqiang ilə görüşüb. Keçirilən görüşlər zamanı ölkələrimiz arasında hərbi əməkdaşlığın cari vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə edilib, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlərə dair ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb.

Qeyd edilib ki, 100-dən çox ölkənin müdafiə qurumlarının rəhbər şəxslərinin, beynəlxalq təşkilatların və analitik mərkəzlərin nümayəndələrinin, eləcə də yüksək rütbəli hərbiçilərin, hərbi və təhlükəsizlik məsələləri üzrə nüfuzlu ekspertlərin iştirakı ilə keçirilən forum sentyabrın 19-dək davam edəcək.

Bir müddət əvvəl Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanıdakı hərbi attaşesi Sun Çjun iki ölkə arasında hərbi əməkdaşlığın yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğunu bəyan edib.

Sun Çjun vurğulayıb ki, Çin-Azərbaycan hərbi əməkdaşlığı sadəcə texniki və format xarakteri daşmır, eyni zamanda regional sabitlik və global təhlükəsizlik baxımından strateji əhəmiyyət kəsb

edir. Diplomatiya hərbi təlimlər, müdafiə sənayesi, kadr hazırlığı və hərbi texniki bilik mübadiləsi sahələrində qarşılıqlı əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinə diqqətə çatdırıb.

Azərbaycan və Çin son illər iqtisadi, siyasi və texnoloji sahələrdə olduğu kimi, hərbi əməkdaşlıqda da əlaqələri möhkəmləndirir. Xüsusilə 2023-cü ildən etibarən tərəflər arasında müdafiə sənayesi və təhlükəsizlik sahəsində rəsmi sənəd və memorandumlar imzalanıb.

Ekspertlər hesab edir ki, Azərbaycanla Çinin hərbi əməkdaşlığı Qərbi və Rusiya arasındakı balanslı mövqeyin qorunmasına, eyni zamanda, Türk Dövlətləri Təşkilatı ilə Çin arasında koordinasiya yeni imkanlar açmasına xidmət edir. Çin Cənubi Qafqazda getdikcə daha fəal iqtisadi oyunçuya çevrildiyi kimi, hərbi-siyasi baxımdan da Bakı ilə yaxınlaşmanı vacib hesab edir.

O da nəzərə alınmalıdır ki, Çinin regional və global rəqibi Hindistan Ermənistala əlaqələri sayəsində Güney Qafqaza girmək, möhkəmlənmək, aktora çevrilmək istəyir. Belə bir tarixi məqamda Azərbaycan Pekinə materikin ən önəmli hissəsində geniş qapılar açır. Xatırladaq ki, Prezi-

dent İlham Əliyev Çində keçirilən hərbi paradda iştirak edib. Bunun ardınca nazirin səfəri olduqca əhəmiyyətlidir. Müdafiə nazirinin Çində keçirdiyi görüşlər hərbi əməkdaşlıq sahəsində hansı yeniliklərə gətirib çıxara bilər? Azərbaycan Asiya nəhəngindən dronlar, müasir hərbi texnikalar ala bilərmi?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Çin dünyada silah ixracına görə də ABŞ-dan sonra ikinci yeri tutan ölkədir və Amerika ilə aralarında olan fərq sürətlə azalır, belə bir ölkə ilə hərbi əməkdaşlıq Azərbaycanın marağındadır: "Çin son illər ən müasir 5-ci nəsil silahlar istehsalı edir. Son 25 il ərzində sürətlə inkişaf edən Çin dünyada ABŞ-dan sonra ən müasir 5-ci nəsil qırıclara sahib ikinci ölkədir. Bu yaxınlarda təqdim etdiyi yeni nəsil Hipersəs silahlar, qırıclar, tanklar və digər silah növləri bütün dünyanı heyretə gətirdi. Azərbaycan silah və hərbi texnika alışımda bir dövlətdən asılı olmamaq siyasətini çox düzgün olaraq seçib. Bu sırada Çinin silah bazarı bizim üçün çox cəlbəedici və sərfəlidir. Ona görə də Azərbaycanın Çin istehsalı olan silahlara maraq göstərməsi təbii. Azərbaycan hərbi istiqamət üzrə də çoxtərəfli əməkdaşlığa üstünlük verir. İddialar var ki, Azərbaycan Çindən Chengdu "J-10C" (NATO kod adı: Firebird) çoxmə-

sədli döyüş təyyarələri də ala bilər. Azərbaycan artıq Pakistan-Çin əməkdaşlığı çərçivəsində hazırlanmış "JF-17" Blok III təyyarələrini sifariş edib və ilk partiya artıq Azərbaycana çatdırılıb. Çin Yaxın Şərqdə öz təyyarə bazarını aqressiv şəkildə təşviq edir, "J-10C"-ni ABŞ-ın "F-16" "Döyüş Şahinləri", Avropanın "Eurofighter Typhoons" və Fransa-

Baş nazirdən minatəmizləmə ilə bağlı qərar

"Minatəmizləmə fəaliyyətinə dair Tələblər" in təsdiq edilib. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Baş nazir Əli Əsədov qərar imzalayıb.

Qərarla qeyd edilib ki, tələblərin əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasının ərazisində partlayıcı sursatların yaratdığı təhlükənin aradan qaldırılmasının, eləcə də həyata keçirilən minatəmizləmə fəaliyyətinin təhlükəsiz, effektiv və əlaqələndirilmiş şəkildə təşkilinin, minatəmizləmə əməliyyatlarını icra edən heyətin və minatəmizləmə fəaliyyətlərindən faydalanan şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsidir.

Bu Tələblər Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri tərəfindən Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinin və müdafiəsinin təmin edilməsi məqsədilə aparılan mina əleyhinə fəaliyyət istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının ərazisində minatəmizləmə fəaliyyətlərini həyata keçirən İcraçılara şamil olunur.

Erməni nəşri: "Bu əməliyyatı Türkiyə tələb edib"

Erməni pasportlarında giriş və ya çıxış sərhəd möhüründən Ağrı dağının təsvirinin çıxarılması sosial şəbəkələrdə qızgın müzakirələr doğurmağa davam edir, hakimiyyət isə bu təsviri möhürlərdən niyə çıxarmalı olduqlarına dair gülünc arqumentlər gətirir, həmçinin türklər tərəfdən heç bir təzyiq olmadığını inandırmağa çalışır.

Ermənistanın "Past" nəşri yazıb.

Nəşr qeyd edib ki, halbuki bu qərarın türk hakimiyyətini və media qurumlarını son dərəcə sevindirdiyinə, Türkiyənin aparıcı mətbuat orqanlarının dərc etdiklərinə nəzər salmaq kifayətdir.

"CNN Türk" bildirib ki, Ermənistanın pasportlarında və rəsmi sənədlərdə Ağrı dağının təsvirindən istifadə əvvəllər Ermənistan və Türkiyə arasında müzakirələrə səbəb olub. "Yeni Şafak" qəzeti isə Ağrı dağı ilə bağlı qərarı belə başlıqla təqdim edib: "Ermənistan inadından əl çəkir". Qəzetin yazdığına görə, Ermənistan hökumətinin qərarı ilə Türkiyə ilə sıx bağlı olan 100 illik simvol artıq tarixə çevrilir. Türkiyə hökumətinin KİV-i "Hürriyyət" qəzeti isə Ağrı dağı təsvirinin çıxarılmasını "İrəvanın xoş niyyət jesti və mənalı addımı" adlandırır və qeyd edib ki, rəsmi İrəvan Türkiyə ilə münasibətlərin normalaşması fonunda erməni diasporunun təsiri ilə formalaşmış radikal millətçi ritorikadan imtina edir.

Türk qəzeti həmçinin Paşinyanın Ermənistanın müstəqillik bəyannaməsini konstitusiyadan çıxarmaq niyyətini də xatırladır. Bütün bunlar göstərir ki, bu əməliyyat məhz Türkiyənin qəti tələbi ilə həyata keçirilib və Ermənistan hökuməti Ağrı dağının təsvirini çıxarmağa məcbur edilib. İndi isə paşinyançı hökumət və onun təbliğatçıları bu absurd və anti-erməni addımı niyə atdıqlarına dair heç bir arqument gətirə bilmirlər", - deyə müəllif bildirib.

nəsil silahları alan ölkələrdən və yəqin ki, gələcəkdə "J-10C"-ni də ala bilər: "Bu təyyarələr 5-ci nəsil təyyarələrdir və sınaqdan uğurla keçib. "J-10C" dünyadakı ən müasir gözəgörünməz qırıcı təyyarələrindən biri kimi qəbul edilir. Azərbaycan bu silahı əldə edərsə, bu Azərbaycan ordusunun silah arsenalının güclənməsində, daha da müasirləşməsində çox ciddi təsirini

göstərmiş olar. Onu da qeyd edim ki, Çin hərbi sənayesinin istehsalı yeni nəsil silahlar, o cümlədən təyyarələr qiymətlərinə görə də ABŞ, Fransa və digər silah ixracatçısı olan ölkələrin silahlarının qiyməti ilə müqayisədə münasibdir. Bu faktor da Azərbaycanın Çin silahlarına marağını artırır".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Pullu qul

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Öncə uca millətimizi bir-birinə qarışmış iki öziz bayramı münasibətiylə təbrik edirəm. Şübhəsiz, neftçilər günümüzə suverenlik günümüz sıx surətdə əlaqəlidir. Əgər bunlardan birincisi olmasa, çətin ikinci də olardı. Ya da tərsinə - baxır siz hardan baxırsınız.

Ümumiyyətlə, sentyabr bir çox başqa aylara nisbətən yaxşı bayramlarla doludur. Bunlardan biri də 18 sentyabrda qeyd olunan musiqi günümüz idi. Dərindən (məsələn, qara zurnanın dəyişindən) baxsan, hazırda musiqimiz də neftlə bağlıdır. Buruğun biri az işləsə, xalq artistləri səhərdən axşama ancaq qoboy çalar. Neft, musiqi və suverenlik təxminən muğam üçlüyü, triosu kimidir, üçü birlikdə çalışır, xalq zövq alır.

Sözügəlişi, neft deyilən bu şey necə yaranıb, bu haqda müxtəlif fərziyyələr var. Bir versiya belədir ki, neft ölmüş dinozavrlardır. Başqa mistik ideyaya görə neft torpağın qanıdır. Şairlərə görə o, qədim insanların göz yaşlarıdır. Mənim versiyama görə nefti yerin altında cinlərin laboratoriyası istehsal edir. Bu haqda dini kitabda da var, deyir "biz cinləri zəhərli atəşdən yaratmışıq". Yəni, aşağı-yuxarı neft və cin eyni maddi tərkibə malikdir. Faktiki biz cinləri ram edib özümüzə işlədirik.

Yaxşı yadıma düşdü, zalım sovet hökumətinin vaxtında bizim multik zəhmətkeşləri Allah heç qoymasa guya uşaqlar üçün bir animasiya çəkmişdilər, orda neftin çıxarılmasından bəhs olunurdu. Neftin simvolu qız idi, onun yer-dəniz altında ifrit valideynləri vardı, imkan vermirdilər nefti çıxarıb xoşbəxt olaq. Ordakı eybəcər səsləri indiyəcən xatırlayıram, uşaqlıq travmamdır. Bəlkə o multikə baxmasam indi neftçi işləyirdim. (İnternetdə var, "Şahzadə qara qız" adlanır, həvəsiniz olsa baxın. Amma uşaqlara göstərməyin, 18 plusdur).

Qayıdaq mövzuya, mövzu isə elm-təhsil sahəsində inkişafın zirvələrə qalxmasıdır. Təəvvür edin, həttə 78 yaşında bir qarı peşə məktəbinə giribdir! Yəni, hamı oxuyub-öyrənməyə çalışır, daha kimse pensiya, uşaq pulu, Soros fondu, USAİD, Yaponiya hökumətinin qrantı, Allahdan buyruq-ağzıma quyruq kimi vəsaitlərə ümid etmir. Bəlkə mən özüm də təzədən neftçilik oxudum, çünki belə baxıram əsas perspektivli sənətimiz yaxın illərdə bu olacaqdır. Neft olmasa heç maşın sürüb yarış keçirmək də mümkün deyildi. Əynimizdəki geyimlər neft məhsulu poliesterdən hazırlanır. Şair demişken: "Sevgilim, neft olmasa varlıq bütün əfsanədir". Bircə neftdən kabab çəkməyi də öyrənsək hər şey yaxşı olacaq.

Lakin bəzi məktəb direktorları təhsilə, elmə, musiqiyə, neftə, dövlətçiliyə bu cür yüksək səviyyədə qayğını düzgün qiymətləndirə bilmir, siyasi savadsızlığa yol verən açıqlamalarla diqqət mərkəzinə gəlirlər. Bakıdakı məktəblərdən birinin direktoru, misal üçün, görün nə deyib: "Mən də burada qulam, pul almışam, yaxşı eləmişəm".

Pul nə qədər, kimdən, nə üçün alınıb, doğrusu mənə məlum deyil. Səhv etmərsə, valideynlərdən məktəbin remontu, dərş vəsaitləri, surətçixarma aparatı və sairə üçün pul yığılır.

Belə hal mümkündürmü? Əlbəttə. Amma guya kim pulsuz işləyir? Hər hansısa istiqamətdə "sökür". Ara yerdə direktorun yaxası əldə qalır. Kim düzgün yaşayır, buyursun, ilk daşı tozlasın.

Sözügəlişi, bir məktəb direktoru tanıyırdım, işə sürət qatırı ilə gəlib-gedirdi, axırda bu cür valideyn donquldanmalarından bezdi, işdən çıxıb getdi. İndiki direktorun "Prado"su var, hamı da alqışlayır, heç kim narazılıq bildirmir.

Yeganə olaraq direktorun "mən də qulam" ifadəsi xoşagəlməzdir, ölkəmizdəki azadlığa yaraşmır. Məncə onu məhz buna görə işdən qovacaqlar. Axı harda görünüb qul pul yığınsın? Qul pulsuz, maaşsız, yalnız geyim, yemək və yatacaqla işləyən məxluqa deyilir.

Yox, əgər bu həqiqətdirsə, belə çıxır bizdə qulların da əli pulla oynayır.

"Biz bu mövzu üzərində (Bakıdakı erməni hərbi canilərin qaytarılması - red.) gündəlik praktiki olaraq işləyirik". Bunu Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan sentyabrın 18-də hökumətin brifinqində bildirib. "Göz qabağında olacaq bir nəticə olana qədər, mövzunun hədsiz həssaslığına görə əlavə sizin hamınızın bildiklərindən başqa heç nə deyə bilmərəm", - Paşinyan əlavə edib.

Erməni baş nazirin sözlərindən belə çıxır ki, Bakı ilə İrəvan arasında bu məsələ ilə bağlı müzakirələr gedir. Söhbət hərbi canilərin Ermənistan qaytarılmasından gedirsə, əvvəla, onlar barəsində məhkəmə hökmü yoxdur. İkincisi, diplomatik əlaqələr də qurulmayıb ki, ekstradisiya olunsunlar. Paşinyanın bu sözlərini daxili auditoriyanı sakitləşdirmək və başını qatmaq üçün verilən bəyanat kimi qiymətləndirmək olar. Lakin yekun sülh sazişindən sonra onları Ermənistan ekstradisiyası da istisna olunmur. Bəzi şərhçilərin fikrincə, bu şəxslər cinayət əməllərini etiraf ediblər, məhkəmə proseslərində faktlar təqdim olunub, bundan sonra layiqli cəzalarını alacaqlar.

O halda, gələcəkdə onların qaytarılması baş tuta bilərmi? Paşinyan bunu Azərbaycan rəhbərliyindən xahiş edərsə, hansı qərar verilə bilər?

Mövzu ilə bağlı siyasi şərhçi Azər Həsərat "Yeni Məsavət"ə danışib. Siyasi şərhçi Azərbaycanın hər zaman sülhpərvər bir dövlət olduğunu vurğulayıb:

"Azərbaycan Ermənistanla və ermənilərlə əbədi düşmənçilik etmək istəmir. Bizi bir-birimizə yaxınlaşdıracaq, sülhü əbədi bərqərar edəcək istənilən addıma Azərbaycan həmişə hazır olub. Həttə 44 günlük müharibədən öncə də Azərbaycan rəhbərliyi, bizim daha güclü olmağımıza baxmayaraq, dəfələrlə Ermənistanla və onun havadarlarına məlumat verir, çağırış edirdi ki, gəlin, güzəştlərə gedək, bir-birimizlə anlaşaq, bu məsələni sülh yolu ilə həll edək. Yəni Azərbaycan özü kifayət qədər güzəştlərə hazır idi, hərçənd güzəşt etməsi üçün heç bir səbəb yox idi. Amma ermənilər bunu düzgün qiymətləndirə bilmədilər".

Azər Həsəratın fikrincə, bundan sonrakı mərhələdə əgər Ermənistan hər şeyi ağılla, düzgün qiymətləndirəcəksə, əlbəttə ki, Azərbaycan Araik və onun kimilərinin ekstradisiya olunması məsələsinə də baxıla bilər:

"Amma bu, elə sadəcə Ermənistan istədi, biz də verdik formasında olmamalıdır. Təbiidir ki, Ermənistan əgər onları istəyəcəksə və istəmək fikri varsa, qarşılığında da nə-

Araikgil Ermənistan qaytarıla bilərmi - baş nazirin o sözü...

Azər Həsərat: "Azərbaycan bu məsələyə baxa bilər, amma İrəvan da qarşılığında nəse verməlidir"

sə verməlidir. Yəni Azərbaycan dövləti durduğu yerdə sırf xoşməram olsun deyə bu qəddər güzəştlərə gedə bilməz. Biz zətan Ermənistanla yetərincə güzəşt etmişik, yetərinə yumşaq davranmışıq. Bütün bunları Ermənistan dəyərləndirməlidir.

Məsələ bəli, müzakirə oluna bilər. Azərbaycan hansı addımı atacaq, bu da şəraitə və şərtlərə bağlı məsələdir. Yəni biz indidən deyə bilərik ki, Azərbaycan mütləq onların ekstradisiya məsələsinə baxacaq, yaxud baxmalıdır, yaxud da onları Ermənistan geri verəcək. Bizim hələ Ermənistandan alıb məhkəməsinə quracağımız iki şəxs də qalır - əsas şəxslər Robert Köçeryan və Serj Sarkisyan. Onlar Ermənistanın keçmiş prezidentləridir. Hər ikisi Azərbaycanda doğulub, böyüyüb, boya-başa çatıb və Azərbaycan xalqına, dövlətinə qarşı hərbi cinayətlər törədiblər. O adamların da məhkəməsi qurulmalıdır. Əgər Ermənistan doğrudan da istəyirsə ki, Qarabağ erməniləri ilə bağlı biz daha yumşaq

davranacaq, onda Serj Sarkisyan və Robert Köçeryanı da bizə təhvil versin. Onların da məhkəməsinə quraq, ondan sonra ola bilər ki, hamısının məsələsinə birlikdə baxılsın və Azərbaycan da xoşməram nümayiş etdirdsin.

Bunlar öz yerində, amma Paşinyanın bu məsələ ilə bağlı, qısaca da olsa, danışması təbii ki, Azərbaycan tərəfi ilə yəqin ki, məsləhətləşmələr aparılır. Eyni zamanda, biz unutmamalıyıq ki, ABŞ prezidenti Donald Tramp da bu məsələ ilə bağlı müəyyən şərtlər verib. Yəqin ki, bağlı qapılar arxasında müzakirələr olub ki, Tramp da bununla bağlı işarələr verir.

Üçüncü bir tərəfdən də, əlbəttə ki, Ermənistanın daxili auditoriyasına, ictimai rəyinə də hansısa mesajlar ötürülməlidir. Paşinyanın bu mesajları ötürməsinə çox ciddi ehtiyacı var. O baxımdan da bunu dəyərləndirə bilərik. Amma ümumi olaraq, fikrimi yekunlaşdırıram ki, Azərbaycan həmişə xoşməramlara açıq olub, bundan sonra da açıq olacaq. Amma Ermənistan da

gərək bu xoşməramları haqq etmək üçün nəse etsin".

Qeyd edək ki, Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayət işi üzrə 15 təqsirləndirilən şəxs ittiham edilir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesi davam etdirilir.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
 "Yeni Məsavət"

Kongresdə anti-Azərbaycan isteriyası

ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsində Azərbaycan əleyhinə təxribatçı düzəliş qəbul olunub. Bu barədə Amerika Erməniləri Milli Komitəsi məlumat yayıb. Söhbət ermənipərəst Konqresmen Qabe Amonun rəhbərlik etdiyi və ANCA-nın dəstəyi ilə qəbul olunmuş “Dövlət Departamentinin mandatına düzəliş”dən gedir.

Təxribatçı layihə Bakıda həbs olan erməniyəilli hərbi cinayətkarların sərbəst buraxılmasını, Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonundan könüllü getmiş ermənilərin qaytarılmasını və burada “erməni mədəni obyektlərinin

porasiyasına Azərbaycanda ki layihələrə hər hansı dəstək verməyi qadağan etməyi, ikinci düzəliş isə ABŞ Prezidentinin “Azadlığa Dəstək Aktı”na 907 sayılı düzəlişin təsiri ilə dayandırmaq səlahiyyətlərinin ləğv olunmasını tək-

Necə olur ki, İsrail özünə aid olmayan ərazidə - Qəzzada hərbi əməliyyatlar aparır, HƏMAS liderlərini terrorçu hesab edərək öldürür, buna amerikalı konqresmenlər heç bir münasibət bildirmir, Azərbaycan öz ərazilərində cinayətkar fəaliyyətlə məşğul olan caniləri yaxalayıb, indi də mühakimə təşkil olunub, bəyannatlar, qətnamələr yağdırırlar?! Bu, qərəzdir, sifarişlə hərəkət etməkdir. Azərbaycan rəsmi şəkildə Konqresə nota göndərməlidir. Eyni zamanda, Trampın Bakı və İrəvana isti mesajları fonunda belə çirkin hərəkətlər yalnız sülh prosesinə ziyan vurmaq ola bilər.

E.Mirzəyev bu düzəlişin təsiredici gücə malik olmadığını düşünür: “Ermənistan

baycan təşəbbüsləri rədd edirlər. Ona görə də qəbul edilən bir düzəlişin də işləməyəcəyi indidən bellidir”.

Siyasi analitik Məhəmməd Əsədullazadə hesab edir ki, ABŞ Nümayəndələr Palatası erməni lobbisinin təsirindədir. Onun sözlərinə görə, erməni lobbisinin dəstəyi ilə Azərbaycan əleyhinə düzəliş qəbul olunması ABŞ lideri Donald Trampın siyasi xəttinə ziddir: “Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh mətnin parafırlanması və ABŞ prosesdə vasitəçi olması, Zəngəzur dəhlizinin açılmasının razılaşdırılması fonunda belə bir düzəlişin edilməsi Rusiyanın maraqlarına xidmət edir. Xarici Əlaqələr Komitəsində qəbul edilən düzəliş Azərbaycanla Ermə-

Demarkasiya Zəngəzurdə davam edəcək?

Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyi (XİN) “Sputnik Ermənistan”ın sorğusuna cavab olaraq Azərbaycanla sərhədin demarkasiyasının Sünik vilayətində (Qərbi Zəngəzur) davam etdirilməsi ehtimalını şərh etməyib. “Sputnik” son rəsmi məlumatlara istinadla Ermənistanla Azərbaycan arasında demarkasiyanın bundan əvvəl tərəflərin razılaşdığı Təvəş istiqamətində yox, cənubda davam edəcəyini yazıb.

Mənbə xatırladı ki, sentyabrın 5-də Ermənistan baş nazirinin müavini Mqer Qriqoryanın və Azərbaycan baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevin başçılıq etdiyi iki ölkənin nümayəndə heyətləri qarşılıqlı səfərlər keçiriblər. Rəsmi məlumatda qeyd olunub ki, avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə edilmiş razılaşmalara əsasən, kommunikasiyaların yaradılması sahəsində fəaliyyətlərin sinxronlaşdırılması məqsədilə tərəflər sərhəd xəttinin müvafiq hissələrinin demarkasiyası və minalardan təmizlənməsi, habelə zəruri infrastrukturun bərpası və tikintisinin vaxtını müzakirə ediblər.

Ermənistan XİN-dən “Sputnik Ermənistan”a baş verənlər haqda belə bir (ümumi) cavab verilib: “Ermənistan Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında sərhədin delimitasiyası məsələləri üzrə komissiyaların işi barədə məlumat lazımi qaydada və müəyyən edilmiş müddətdə rəsmi bəyannatlarda təqdim olunur”.

SEPAH-dan böhtan: “Qətər Azərbaycandan vurulub” iddiası

Iran hər vaxtla Azərbaycanı ittiham etmək üçün bəhanələr axtarır. Tribunainfo.az xəbər verir ki, 12 günlük İsrailə müharibədən sonra bu həvəs daha da artıb. Məlum olduğu kimi, bu günlərdə İsrail Qərdə yerləşən HƏMAS-a məxsus qərargahı bombalayıb. Bu zaman hərbi aviasiyadan istifadə edib. SEPAH-a bağlı “Sepahan Pasdaran” Teleqram kanalı misirli jurnalist İmadəddin Ədibə istinad edərək, yenə Azərbaycana qarşı kin qusub. Belə ki, kanal iddia edib ki, guya, Qərdə HƏMAS liderlərini vuran İsrail qurucuları Azərbaycan ərazisindən havaya qalxıb.

Kanal iddia edib ki, guya, İsrail təyyarələri hava hücumundan müdafiə sistemləri tərəfindən hədəf alınmadan Suriya və İraq hava məkanından keçib və təxminən 1800 kilometrlik gediş-gəliş uçuşu üçün beş yanacaq dolduran təyyarə ilə müşayiət olunub. “Ədib əlavə edib ki, İsrailin İrana qarşı əvvəlki hərəkətləri, eləcə də HƏMAS Siyasi Bürosunun keçmiş lideri İsmayıl Haniyəyə qarşı sui-qəsd də Azərbaycan və İsrail arasında geniş kəşfiyyat əməkdaşlığı çərçivəsində Azərbaycan ərazisindən həyata keçirilib”.

“Sepahan Pasdaran” sonda Azərbaycanı təhdid etməkdən də çəkinməyib. Teleqram kanalı yazıb: “Növbəti müharibədə İranın Azərbaycandan cəmi bir addımlıqda yerləşən hədəflərə zərbə endirməsi qaçılmaz olacaq”.

SEPAH-ın belə sərsəm yanaşmaları az olmayıb. Azərbaycanla qarşı açıq düşməncilik edən bu hərbi birlik, mümkün qədər bəhanələr uydurub, təxribat törətməyə çalışır. İsrailə bacara bilməyən, bir gündə komandanlığının böyük əksəriyyətini itirən bu qruplaşma öz uğursuzluqlarını Bakının üzünə atmağa çalışır. Sadəcə, SEPAH-a yaxın media bu dəfə lap ağıni çıxarıb. Azərbaycan ərazisindən Qətəri vurmaq üçün ilk növbədə coğrafiyanı bilmək, xəritəni öyrənmək də lazımdır.

Erməni lobbisinin təxribatçı addımlarının ikisi fiaskoya uğradı, qaldı digər üzdənirəq düzəliş - Bakıdan sərt reaksiyalar

qorunması”nı nəzərdə tutur. ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının ermənipərəst üzvü Bred Şerman da bundan əvvəl ABŞ Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının (IDFC) Türkiyə və Azərbaycana yardıma mane olmağı nəzərdə tutan düzəliş təqdim etmişdi.

Lakin sentyabrın 19-da yayılan məlumatda belli olub ki, ABŞ Nümayəndələr Palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsi erməni lobbisinin təsiri ilə hazırlanan qanun layihələrinə düzəlişləri rədd edib. Düzəlişlər Dövlət Departamentinin yeni-dən səlahiyyətləndirilməsi prosesi çərçivəsində hazırlanıb.

Hər iki layihə erməni lobbisinin təsiri altındakı Kaliforniyadan olan demokrat konqresmen Bred Şerman tərəfindən hazırlanıb. Birinci düzəliş ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Maliyyələşdirmə Kor-

lif edirdi. Layihələrin rədd edilməsi erməni diasporu və erməni lobbisi üçün ağır məğlubiyyət hesab edilir.

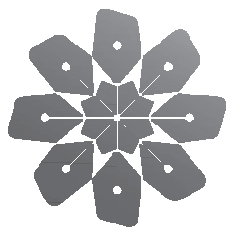
Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədr müavini, professor Elxan Mirzəyevin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, bu addımlar ardıcılıq təşkil edir və Tramp administrasiyasına qarşı yönəlib. Onun fikrincə, belə qərarlar nəticəni dəyişməyə də, dünyaya ictimaiyyətinin diqqətini cəlb etməyə hesablanıb: “Erməniyəilli şəxslərin məhkəməsi dünyanın ən ədalətli mühakimələrindən biridir. Amerikalı konqresmenlərin hansı layihələr irəli sürməsindən asılı olmayaraq, Azərbaycan “artsax” xunta rejiminə rəhbərlik etmiş hərbi caniləri haqlı olaraq həbs edib. Bu adamlar antiterror əməliyyatından sonra həbs edilir.

rəsmiləri Araik və digərlərini indiye qədr “əsir” adlandırmaıyib. Bəs hansı haqla belə qərarlar qəbul olunur? Məncə, burada bizim də fəallığımız vacibdir. Azərbaycanın ABŞ-dakı lobbisi daha çox iş görməlidir. Həmçinin diasporamız, səfirliyimiz Konqresdə müzakirələr aparmalıdır. Təəssüf ki, erməni lobbisi və diasporu Amerikada çoxdan püxtələşib, aktiv işləyir. Onların konqresmenlərə xərclədiyi pulların nəticəsidir ki belə düzəlişlər qəbul olunur. Deməli, çox iş görmək lazımdır. Bundan əlavə, izahat istəməliyik ki, erməni hərbi-xunta rejiminin ərazilərimizdə törətdiyi cinayətlərə necə siyasi don geyindirə bilərlər? Azərbaycan bu məsələdə susmamalıdır. Artıq iki layihənin suya düşməsi göstərir ki, respublikaçılar anti-Azər-

nistan arasında sülh prosesinə zərbə vurmaqdan ibarətdir. Ümumiyyətlə, bu düzəliş Azərbaycanın üçün heç bir siyasi və hüquqi qüvvəsi yoxdur. Bu, Azərbaycanın daxilinə işinə qarışmaqdan ibarətdir”.

Ekspertin fikrincə, Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyan Qarabağdan köçən ermənilərin geri dönüşünün mümkün olmadığını və onlara Ermənistan vətəndaşlığı verilməyini qeyd edib separatçıların həbsi isə Azərbaycanın daxili işidir: “ABŞ Nümayəndələr Palatası hüquqi ədalət axtarırsa, İsrailin Qəzzada həyata keçirdiyi humanitar böhranla bağlı qərar qəbul etməlidir. Nümayəndələr Palatası isə sifarişlə qərarlar qəbul edir”.

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanın ərzaq bazarında qiymət bahalaşması fonunda bir sıra ərzaq məhsullarının idxalına çəkilən xərc sürətlə artır. Belə ki, Dövlət Gömrük Komitəsinin açıqladığı hesabatə əsasən, 2025-ci ilin yanvar-avqust ayları ərzində Azərbaycana 124 milyon 127 min dollar dəyərində 18 min 127 ton kərə yağı və süddən alınan digər yağlar idxal edilib.

Bu, həmin məhsulların idxalının dəyər baxımından 20 faiz və ya 20.8 milyon dollar artdığını, həcm baxımından isə 5.3 faiz və ya 1026 ton azalması deməkdir. Xatırladaq ki, 2024-cü ilin yanvar-avqustunda Azərbaycana 103 milyon 312 min dollar dəyərində 19.2 min ton kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağlar idxal edilib.

Qeyd edək ki, hesabat dövründə Azərbaycana idxal edilən kərə yağının 1 kiloqramının orta qiyməti illik müqayisədə 26 faiz artaraq 11.60 manat təşkil edib.

Ötən il kərə yağının idxalının həcm və dəyərəcə kəskin artımı qeydə alınıb: 173 milyon 604 min dollar dəyərində 29 min 611 ton. Bu, 2023-cü ilin göstəriciləri ilə müqayisədə dəyər baxımından 87,8 faiz, həcm baxımından 78,4 faiz artım deməkdir. 2023-cü ildə Azərbaycana 92 milyon 416 min dollar dəyərində 16 min 596 ton kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağlar idxal edilib.

Sırf kərə yağı idxalımız ötən il 139 milyon 513,06 min dollar dəyərle 24 507,55 tona bərabər olub. Bunun 14225,89 tonu İrandan, 5333,59 tonu Yeni Zelandiyadan, 1112,38 tonu Belarussdan, 917,79 tonu Finlandiyadan, 879,15 tonu Ukraynadan idxal edilib.

Bu ilin yanvar-iyulunda kərə yağı idxalımızda əsas mənbələrdə maraqlı dəyişiklik var: 89 milyon 886,59 min dollarlıq 12 468,24 tonun 4957,56 tonu İrandan, 2886,4 tonu Yeni Zelandiyadan, 949,98 tonu Səudiyyə Ərəbistanından, 958,7 tonu Ukraynadan, 854,35 tonu Belarussdan, 693,73 tonu Finlandiyadan.

Qeyd etməyə dəyər ki, ötən il Rusiya hökuməti ölkədə yaranan kərə yağı qıtlığı nəticəsində idxalı rüsumdan azad edib, bazarı digər ölkələrə açıqdan sonra Azərbaycandan bu ölkəyə kərə yağı ixracında 11 dəfədən çox artım baş verib. Xarici ticarət statistikasına əsasən ötən il Azərbaycandan xaricə 78 milyon 397,81 min dollarlıq 11 984,89 kərə yağı ixrac edilib. Bunun 78 milyon 330,92 min dollarlıq 11 976,59 tonu Rusiyaya göndərilib. Bu dövrdə Rusiyaya ixrac edilən bu məhsulun orta qiyməti 11.1 manat təşkil edib.

Maraqlıdır ki, ötən il Azərbaycanda idxal kərə yağının pərakəndə satış qiyməti 22,5, yerli istehsal yağının satış qiyməti isə 19 manat təşkil edib. Bu halda, Rusiyaya yağın 11,1 manata ixracı maraqlıdır. Böyük ehtimalla, bu ixracın mühüm hissəsi İrandan gətirilən ucuz yağların kiçik emal-qablaşdırılma məhsuludur.

İqtisadiyyat

YENİ MÜSAVAT
N 169 (8779) 20 sentyabr 2025

Kərə yağı idxalının dəyəri sürətlə artır

Ümid işğaldan azad olunan ərazilərədir

rilərək reixracı sayəsində mümkün olub. Hər halda, baxmayaraq ki, idxalda 70 faizə yaxın paya sahibdir, İran yağlarının Azərbaycan bazarında üstünlük təşkil etdiyini müşahidə etmək mümkün deyil.

Yeri gəlmişkən, Rusiyaya kərə yağı ixracı kəskin azalma ilə də olsa, bu il də davam edir. Yanvar-iyulda 24 milyon 401,82 min dollar dəyərində 3479,17 ton ixracın 3137 tonu Şimal qonşuya göndərilib - ötən ilin eyni dövründə göstərici 5406,49 ton olub.

Azərbaycanda uzun illərdir heyvandarlıq sahəsinə dövlət subsidiyalaşdırılması təbii olursa da, təəssüf ki, mexanizmlərin təkmil olma-

ması ölkənin yağ, süd və otla təminatında idxalın payı sürətlə artır. Bura həm hazır məhsul, həm də diri heyvan idxalı daxildir. 2015-ci ilin maliyyə böhranından sonra hökumətin ixracıyönümlü bitkiçiliyi önə çəkməsi heyvandarlığın ziyanına həyata keçirilib. Nəticədə, yetərli sayda cins heyvan sayı təmin olunmadan Azərbaycanda olan mal-heyvan sayının kəskin azalması qeydə alınıb. Rəsmi statistikaya görə, 2025-ci il yanvarın 1-nə ölkədə olan qoyun-keçilərin sayı 6 milyon 896,5 min baş təşkil edib, 2020-ci il yanvarın 1-nə isə onların sayı 8 milyon 189,2 min baş olub. Yəni son 5 ildə qoyun-keçi sayı 1 mil-

yon 297 min 700 baş azalıb. 2025-ci ilin yanvarın 1-nə ölkədə olan iribuynuzlu mal-qaranın sayı 2 milyon 465,6 min baş təşkil edib. 2020-ci il yanvarın 1-nə isə ölkədə mal-qara sayı 2 milyon 646,6 min baş olub. Yəni son 5 ildə iribuynuzlu mal-qara sayı 181 min baş azalıb.

Dövlət Statistika Komitəsinin hesablamalarına əsasən 2025-ci il iyulun 1-i vəziyyətinə Azərbaycanda 1 milyon 220 231 baş inək və cəmisi olub. Bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1,6 faiz azalma deməkdir. Qoyun-keçi sayı qeyd olunan dövrdə illik müqayisədə 3,4 faiz azalaraq 6 milyon 886

535 başa düşüb. Yəni azalma davam edir, əvəzində cins mal-qara sayında artım sürəti yetərli deyil.

Ekspertlərə görə, təxminən 450-500 min baş cins dəmliq iribuynuzlu heyvan olarsa, ölkə həm ot, həm də süd məhsulları üzrə daxili tələbatını tam ödəyə bilər. Lakin hazırda belə heyvan sayı 50-60 min baş arasındadır. Onların da mühüm hissəsi ətlidir.

Ölkənin ehtiyaclarını təmin edəcək qədər böyük fermer təsərrüfatları yaradılmasız otlaq-örüş yerlərinin əkin altına verilməsi yolu ilə fərdi təsərrüfatlarda heyvan saxlanmasının mümkünsüz hala gətirilməsinin nəticəsidir ki, hazırda süd, pendir, qaymaq, kərə yağı, mal, qoyun eti və digər heyvandarlıq məhsullarının idxalına hər il bir neçə yüz milyon dollar sərf olunur. Üstəlik, daxili bazar dünya bazarından, xüsusilə də idxal ölkələrinin bazarından asılı vəziyyətə düşür.

Bu sahədə vəziyyətin sabitləşməsi baxımından əsas ümidlər işğaldan azad olunan ərazilərdə yaradılması nəzərdə tutulan heyvandarlıq komplekslərinə bağlıdır. Bu proses sürətləndirilərsə, yaxın bir neçə ildə ölkənin yerli heyvandarlıq məhsulları ilə təminatında ciddi dönüşə nail olmaq mümkün olacaq.

İcra başçıları daha bir səlahiyyətini itirdi - dəyişən nə olacaq?

Taksi dayanacaqlarını quraşdırmaq AYNA-ya verilir

Rayonlarda da dayanacaq məntəqələri Azərbaycan Yeriüstü Nəqliyyat Agentliyi (AYNA) tərəfindən quraşdırılacaq. Bu, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan "Avtomobil nəqliyyatı haqqında" Qanuna təklif edilən dəyişiklikdə öz əksini tapıb.

Qanun layihəsi müntəzəm sərnişindəşım xidmətlərini yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələrinin yerlərinin müəyyənləşdirilməsi, onların quraşdırılması və idarə olunması sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə hazırlanıb və bu məqsədlə vahid səlahiyyətli qurumun müəyyən edilməsini nəzərdə tutur.

Belə ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, Bakı şəhərinin inzibati ərazisində müntəzəm sərnişindəşım xidmətlərini yerinə yetirən avto-

mobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələrinin yerlərinin müəyyənləşdirilməsi, onların quraşdırılması və idarə olunması Azərbaycan Yeriüstü Nəqliyyat Agentliyinin, Bakı şəhərinin inzibati ərazisi istisna olmaqla, digər ərazilərdə zəruri olan infrastrukturun yaradılması işini təşkil etmək, həmçinin sərnişin nəqliyyatı vasitələri üçün dayanacaqların yerləşdirilməsi sxemlərini təsdiq etmək və nəzarəti həyata keçirmək səlahiyyəti isə yerli icra hakimiyyəti başçıları tərəfindən.

Müntəzəm sərnişin daşımalarını yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələri yerlərinin müəyyən edilməsinin, onların quraşdırılmasının, idarə edilməsinin və saxlanılmasının vahid qu-

rum tərəfindən təmin edilməsi bölgələrdə əhaliyə göstərilən sərnişindəşım xidmətinin keyfiyyətinin artmasına, bu sahədə ölkə üzrə vahid standartların tətbiqinə xidmət edəcək.

Nəqliyyat sahəsi üzrə ekspert Adil Nəbiyev hesab edir ki, AYNA-nı bu qədər yükləmək doğru qərar deyil. Mövzunu "Yeni Müsavat"a şərh edən ekspert bildirdi ki, Bakı, respublikanın digər şəhər və rayonlarının nəqliyyat sistemi ayrı-ayrı idarə olunmalıdır: "AYNA heç Bakıda öz işini doğru-düzgün yerinə yetirə bilmir. Məsələn, konkret misal çəkəmsən, Zığ yaşıyış kompleksində dayanacaq giriş-çıkış yerində küncdə qoyulub. Avtobuslar düz döngədə saxladığı üçün sürücülərin sağ-solu görə bilmirlər, bu da qəza şəraiti yaradır. Bəzi hallarda vətəndaşlar da sürücülərin yolu görməsini məhdudlaşdırır. Dayanacaqlar döngələrdən müəyyən məsafə kənarda qurulmalıdır. Bakı şəhərində problemləri həll etməmiş rayonlardakı səlahiyyətləri də bir quruma yükləmək absurd haldır. Yəqin ki, AYNA özü səlahiyyətlərinin artırılmasında maraqlıdır. Hesab edirik ki, bu, düzgün deyil. Bakı böyük şəhərdir, günü-gündən də böyüyür. Sosial şəbəkələrdə vətəndaşlar tərəfindən

tez-tez şikayətlər, narazılıqlar bildirilir. Fikrimcə, Bakı Nəqliyyat Agentliyi daha yaxşı işləyirdi. Dayanacaqların yenilənməsi üçün çox böyük vəsait lazımındır. Avtobus dayanacaqları quraşdırılarkən mütəxəssislərə müraciət olunmalıdır".

A.Nəbiyevin fikrincə, rayonlarda taksı dayanacaqları ilə bağlı problem o dərəcədə böyük deyil: "Sahə həddən artıq böyükdür, məskunlaşma isə geniş deyil. Bir neçə şəhərdə taksı ilə bağlı problem ola bilər, amma heç yerdə Bakı şəhərindəki kimi xaos yoxdur. Yol hərəkətinin təşkilində ciddi problemlər var. Bu problemlərin aradan qaldırılması üçün mütəxəssislər tərəfindən dəqiq ölçmələr aparılmalıdır. Məsələn, ikitərəfli yollarda yol cibləri olmalıdır ki, avtobuslar dayanacaqda daxil ola bilsin, bu zaman hərəkətə maneə yaranmasın. Məsələn, Bakıxanov ərazisində bununla bağlı ciddi problem var. Avtobus dayanan kimi bütün yol dayanır".

Nigar HƏSƏNLİ,
"Yeni Müsavat"

Avropalı komissar Bakıya niyə gəlmişdi - gözləntilər

Marta Kosun Ağdama səfəri Aİ-nin minatəmizləmədə dəstəyi artıracağına ümid yaradır - iki fərqli rəy

Sentyabrın 18-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Avropa İttifaqının (Aİ) Genişlənmə üzrə komissarı Marta Kosu qəbul edib. Görüşdə əsas diqqət Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normallaşması, sülh gündəliyinin irəlilədilməsi və regionda dayanıqlı təhlükəsizliyin təmin olunması məsələlərinə yönəlib. Marta Kos əldə edilən irəliləyişlərə görə dövlət başçısını təbrik edib və Aİ-nin sülh təşəbbüslərinə, eləcə də Azərbaycanın humanitar minatəmizləmə fəaliyyətinə bundan sonra da dəstək göstərəcəyini bildirib.

Komissar həmçinin enerji sahəsində uğurlu əməkdaşlığı vurğulayıb, nəqliyyat və logistika istiqamətində yeni imkanların açıldığını diqqətə çatdırıb. O, Ağdam şəhərinə səfəri çərçivəsində Sarıcalı kəndi ərazisində aparılan minatəmizləmə fəaliyyəti ilə tanış olub, Ermənistan tərəfindən ərazilərin minalarla çirkləndirilməsi, bu istiqamətdə aparılan təmizləmə işləri barədə məlumatlandırılıb.

Bildirilib ki, 2020-ci ilin noyabr ayından 2025-ci ilin sentyabrın 17-dək Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda aparılan minatəmizləmə əməliyyatları nəticəsində 227 min 713,3 hektar ərazi minalardan və müharibənin partlayıcı qalıqlarından təmizlənilib. Piyadaəleyhinə 38 min 600 ədəd mina, tankəleyhinə 22 min 192 ədəd mina və 148 min 376 ədəd partlamamış hərbi sursat (PHS) olmaqla, ümumilikdə, 209 min 168 ədəd mina və müharibənin digər partlayıcı qalıqları aşkar edilərək zərərsizləşdirilib. Təmizləmə əməliyyatları ilə minaaxtarma, xüsusi təyinatlı mexaniki maşınların, minaaxtaran itlərin dəstəyi ilə icra edilir.

Avropa İttifaqının genişlənmə siyasəti üzrə komissarın sonra ərazidən tapılan minaların partlayış yolu ilə zərərsizləşdirilməsini izləyib.

Qeyd etmək lazımdır ki, Avropa İttifaqı hazırda Azərbaycanda mina əməliyyatlarının ən böyük beynəlxalq donorudur. İndiyədək ayrılan yardımın həcmi 23 milyon avroya çatıb. Lakin bu rəqəm işğaldan azad edilmiş ərazilərin miqyası, minaların yaratdığı faciəvi nəticələr və bərpa planlarının böyüklüyü ilə müqayisədə kifayət qədər kiçik görünür. Son 5 ildə 400-ə yaxın mülki şəxsin mina partlayışları nəticəsində həyatını itirməsi və ya yaralanması, həmçinin ərazilərin tam təmizlənməsi üçün 10 milyardlarla vəsait tələb olunması bunu aydın göstərir.

Burada haqlı suallar ortaya çıxır: Ukraynaya milyardlarla avroluq yardım ayrılan Brüssel niyə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda minatəmizləmə işlərinə daha ciddi maliyyə ayırmır? Əgər Aİ regionda sülhün və sabitliyin dəstəklənməsində maraqlıdırsa, bu istiqamətdə praktiki addımlar gözlənilirmi?

Minalar Əleyhinə Azərbaycan Kampaniyası İctimai Birliyinin sədri Hafiz Səfiza-

nov "Yeni Məşavət"ə açıqlamasında bildirib ki, minaların təmizlənməsində Azərbaycanın Avropa İttifaqı və "Team Europe" proqramı çərçivəsində onun 10 üzv dövləti, Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Belçika, Böyük Britaniya, ABŞ, Yaponiya və Türkiyə dəstək göstərib: "Müharibə bitdikdən sonra mina problemi ilə bağlı əməkdaşlıq etdiyimiz bütün beynəlxalq təşkilatlara müraciət etdik. Bu fəaliyyət hökumət strukturları tərəfindən də həyata keçirilir.

Avropa İttifaqının mina problemi ilə bağlı yardımını gözlənilir. Amma bu yardımın konkret məbləğini deyə bilmərəm. Bu səfərdən sonra yardımın məbləğinin artacağına ümid etmək olar.

Mina təmizlənməsində Azərbaycana Böyük Britaniya, BƏƏ, Macarıstan, Səudiyyə Ərəbistanı, İtaliya böyük yardım edib. Almaniya ölkəmizə bununla bağlı yarım edəcəyini elan etmişdi. Belə dəstəklər var, lakin bizim problemlə müqayisə etdikdə adekvat deyil. Azərbaycan beynəlxalq ictimaiyyətdən problemin həlli üçün tələb olunan vəsaitin indiyə kimi 4-5 faizini ala bilib. Yerdə qalan 95 faiz işlər isə dövlətimizin öz büdcəsi hesabına gö-rülür.

Bizim problem böyükdür, ona görə də daha çoxuna ümid edirik. 2021-ci ildə hökumət bildirmişdi ki, Qarabağın minalardan təmizlənməsi üçün 21 milyarddan çox pul lazımdır. Güman edirik ki, öl-

kəmizə bu istiqamətdə addımlar hər il artacaq. Əgər komissar Ağdama gedirsə, mina təmizlənməsi ilə bağlı yerində məlumatlar alırsa, bu, onu göstərir ki, Avropa İttifaqının mina təmizlənməsinə, Qarabağın bərpasına marağı var.

Doğrudur, mina məsələsi ilə bağlı Ukraynaya daha çox vəsait ayrılır. Hazırda dünyanın prioriteti sayılır. Burada siyasi və geopolitik məsələlər var. Məsələn, Ukrayna Minalar Əleyhinə Konvensiyanın üzvü idi, sonra oradan çıxdı. Ukraynanın problemi bizdən böyükdür. Minaların sayına görə artıq Avropada birinci yerdədir və orada konflikt davam edir. 10 gün əvvəl bombalama nəticəsində Ukraynada Danimarkanın mina təmizləmə şirkətinin 7-8 əməkdaşı həlak oldu".

H.Səfixanov deyib ki, Azərbaycana minatəmizləmə ilə bağlı dəstək yetərli deyil: "Təəssüf ki, gözləntilərimiz olmadı. Azərbaycanda minaların təmizlənməsi BMT standartları ilə həyata keçirilir. Rəsmi səviyyədə bir neçə il bundan əvvəl minaların təmizlənməsi üçün 30 il vaxtın və 25 milyard dolların lazım olduğu bildirilmişdi. Lakin o vaxtdan bu günə kimi canlı qüvvələrin, siçovulların, itlərin və maşın mexanizmlərinin sayı artırılıb. Bu da müddətin azalmasına təsir edən amillərdəndir. Ağdam və Xocavənd rayonlarında minaların təmizlənməsi ilə bağlı intensiv işlər aparılır. Ən böyük problem keçmiş təmas xəttini

"Sülh müqaviləsinin bir addımlığındayıq" - Siyavuş Novruzov

"Sülh müqaviləsinin bir addımlığındayıq. Bir problem buna mane olur. Vaxtilə Ermənistanda mürtəcə addım atıb konstitusiyalarına ərazi iddiası ilə bağlı müddəa salmaları buna imkan vermir".

"Unikal" xəbər verir ki, bunu Milli Məclisdə Dövlət Suverenliyi Gününe həsr edilən konfransda çıxışı zamanı deputat Siyavuş Novruzov deyib.

"Tələblərdən biri odur ki, bu aradan qaldırılmalıdır", - deyə deputat bildirib.

Gürcü spiker: "Avropa İttifaqı reputasiyasına xələl gətirir"

"Brüsseldən gələn əsassız ittihamlar və tənqidlər Avropa İttifaqının reputasiyasına xələl gətirir".

Teleqraf-ın yerli bürosu xəbər verir ki, bunu Gürcüstan parlamentinin sədri Şalva Papuaşvili Aİ-nin genişlənmə məsələləri üzrə komissar Marta Kosun Tbilisiyə səfər etməməsinə jurnalistlərə şərh edərkən deyib.

Spiker təəssüflə qeyd edib ki, Brüssel ilk növbədə danışıq və dialoqu nəzərdə tutan Avropa dəyərlərini itirir.

"Bu gün Brüsselin yanaşmalarında, bəyanatlarında, mövqeyində Avropa dəyərləri ilə hər hansı bir əlaqəni görmək çətin-dir. Bununla onlar gürcü xalqının gözündə reputasiyalarına xələl gətirirlər. Gürcüstana qarşı hücumlara, Brüssel bürokratiyasının yaydığı yanlış narrativlərə baxmayaraq, biz iqtisadi cəhətdən irəliləyirik, ölkəmizdə sülh və sabitlik təmin olunub", - Ş.Papuaşvili söyləyib.

Qeyd edək ki, Aİ komissarının Cənubi Qafqaza turnesi çərçivəsində Gürcüstana səfəri planlaşdırılmayıb.

keçəndən sonra başlayır. Qarabağa insanlar qayıtdıqca, infrastruktur layihələri həyata keçirildikcə həmin ərazilərdəki minalar böyük çətinliklər yaradır. Təəssüf ki, o ərazilərə aid Azərbaycana heç bir sənəd verilməyib.

Azərbaycan Minalar Əleyhinə Konvensiyaya qoşulmalıdır. Əgər həmin konvensiyanın üzvü olarsaq, onun 6-cı maddəsinə əsasən beynəlxalq birlikdən daha artıq maliyyə vəsaitini tələb edə bilərik. İndiki məqamda Azərbaycan bu konvensiyaya qoşula bilmir. Lakin onu dəstəkləyir və tələblərini könüllü şəkildə yerinə yetirir. Hətta konvensiyaya üzv dövlətlərdən daha çox iş görür.

Hazırda Azərbaycana verilən vəsaitlər hansısa ölkələrin bu və ya digər maraqları, yaxud da xoşməramlı niyyətləri ilə bağlıdır".

Hərbi ekspert Səxavət Məmməd isə qəzetə bildirib ki, yaxın günlərdə Avropa İttifaqı maliyyə dəstəyinin edildəcəyini elan edə bilər: "Bundan əlavə Ermənistandan bəzi mina xəritələri əldə edilib və minaların təmizlənməsi mə-

sələsi Azərbaycanla koordinasiya şəkildə həyata keçirilə bilər. Bu cür proseslər gedir. Lakin ərazinin geniş, minaların isə həddindən çox olması onu deməyə əsas verir ki, Avropa İttifaqı maliyyə ayırmaqla yanaşı, hansısa minatəmizləmə sahəsində ixtisaslaşmış şirkətləri bu prosese cəlb edə bilər. Təbii ki, bunun maliyyəsinin özləri qarlamalıdır. Nədənə onların bu prosedə maraqlı olmadığının şahidi oluruq. Maliyyə ayırmaqla yanaşı, bu məsələyə də diqqət yetirmək lazımdır. Hər ay, hər il mina partlaması hadisəsi baş verir, insanlar həyatlarını itirirlər. Əslində Aİ-nin ayırdığı maliyyə də işin həcmi ilə müqayisədə azdır. Aİ əgər Cənubi Qafqazda var olmaq və Azərbaycanla yaxınlığını davam etdirmək istəyirsə, minatəmizləmə məsələsinə ciddi şəkildə maliyyə ayırmalı və ya bu sahədə ixtisaslaşmış şirkətlərin Azərbaycana gətirilməsini təşkil etməlidirlər. Bu iş təkəz Azərbaycanın öz qüvvəsi ilə aparılacaq, çox uzun illər çəkəcək".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Məşavət"

Xəbər verildiyi kimi, Cəlilabad rayonunda məktəblilər arasında mübahisə baş verib. Rayonun Xəlilabad kəndində qeydə alınan hadisə zamanı 17 yaşlı yeniyetmə sinif yoldaşına bıçaqla xəsarət yetirib. Xəsarət alan Kənan İmanzadə xəstəxanaya çatdırılsa da, onun həyatını xilas etmək mümkün olmayıb. Hadisəni törətməkdə şübhəli bilinən məktəbli polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıb. Öldürülən 11-ci sinif şagirdi Kənan İmanzadə və onun qatildə şübhəli bilinən sinif yoldaşı Sadiq Əsgərov Cəlilabad rayonunun Güneyli kənd sakinləridir. Bildirilib ki, kəndlərinə məktəb olmadığı üçün hər ikisi Xəlilabad kənd orta məktəbində təhsil almış.

İlkin məlumata görə, hadisə söyüş üstündə baş verib. Şagirdlər arasında mübahisə yaranıb, lakin digər sinif yoldaşları davanın böyüməsinin qarşısını ala bilməli. Ertəsi gün isə evdən mətbəx bıçağı götürən S.Əsgərov birinci dərindən sonra K.İmanzadəni başqa sinifə çağıraraq yeni-

Bəs necə edək ki, bu cür faciələr baş verməsin? Burada əsas məsuliyyət hansı tərəfin üzərinə düşür ki, məktəbliləri belə hadisələrdən qoruya bilsinlər?

Klinik psixoloq, psixoterapevt Rövşən Nəcəfov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikrini bölüşüb: "Məktəb yalnız

Qatilə çevrilən məktəblilər - uşaqlarımızı necə qoruyaq?

Psixoterapevt deyir ki, məktəblərdə cinayət faktorlarının olması qeyri-sağlam mühitin göstəricisidir

dən mübahisə edib. Daha sonra həmyaşdının qarın boşluğu və döş qəfəsinə bıçaqla zərbə endirib.

Şəmkir rayonunun Mahmudlu kəndində isə İ.Abdullayevin qatildə təqsirli bilinən sinif yoldaşı A.Abbasovun isə cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi yekunlaşıb. Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə hakim Abdulla Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə hökm oxunub. Hökmə əsasən, o, 7 il 6 ay müddətə azadlıqdan məhrum edilib. A.Abbasov cəzasını ümumi rejimli tərbiyə müəssisəsində çəkəcək.

Xatırladaq ki, hadisə ötən ilin oktyabr ayında baş verib. İttihama görə, A.Abbasov və İ.Abdullayev arasında bir-birlərinə qarşı nalayiq ifadələr işlətdiklərinə görə münasibə yaranıb. Bu zaman A.Abbasov İ.Abdullayevə bıçaqla xəsarət yetirib. Bədənin müxtəlif nahiyələrindən bıçaq xəsarətləri alan İ.Abdullayev ölüb. A.Abbasov Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci (qəsdən adam öldürmə) maddəsi ilə təqsirli bilinib.

Hər il göründüyü kimi, məktəblilər bir-birinin həyatına son qoyur. Valideyn min əziyyətlə övlad böyüdür, dərəcə yola salır, amma sonra uşaqlar qatilə çevrilir, başqasının həyatını məhv edirlər. Təbii ki, bu hadisələrdə müxtəlif səbəblər, günahkar tərəflər tapmaq olar. Burada valideynin rolu və verdiyi tərbiyə də mühüm əhəmiyyət kəsb edir, məktəblərdə nəzarət də vacib elementdir.

təhsil almaq üçün deyil, eyni zamanda tərbiyə almaq üçün də yerdir. Məktəb gələcək üçün şəxsiyyət yetişdirməlidir. Sağlam düşüncəli cəmiyyətin qurulmasında iştirakçıların sayını çoxaltmalıdır. Bu gün təəssüfləndirici haldır ki, məktəblərdə cinayət faktorlarının olması qeyri-sağlam mühitin göstəricisidir. Belə olan halda məktəblərdə şagirdlər arasında psixoloji və hüquqi maarifləndirmə fəaliyyətləri genişləndirilməlidir. Şəxsi fikrim odur ki, hüquq və psixologiya fənni olaraq məktəbdə tədris olunmalıdır. Ümumiyyətlə, məktəb psixoloqlarının fəaliyyəti genişləndirilməlidir. Onlara dərs saati verilməlidir, psixoloji fəaliyyət göstərmələri üçün otaq verilməlidir. Fərdi və qrup şəklində psixoloji konsultasiyalar aparılmalıdır. Bunlar edilsə, biz məktəbdə sağlam düşüncə mühiti formalaşdırmaqla bilirik. Rüblük və illik psixoloji diaqnostikası aparılmalıdır. Bu gün Azərbaycan məktəblərində belə bir təcrübə yoxdur. Valideynlərlə iş aparılmalıdır".

Klinik psixoloq qeyd edir ki, məktəblilərin psixoloji pasportları olmalıdır ki, həssas qrupunda olan uşaqlar nəzərə alınsın: "Həmin uşaqlar davamlı şəkildə konsultasiya almalıdırlar. Şagirdlərin ailələri ilə iş aparılmalıdır. Biz ancaq bu təşəbbüslərlə baş verəcək mənfi hadisələrin qarşısını ala bilirik. Günahkar hər kəsdir, istər valideynlər, istər cəmiyyət. Vətəndaş olan hər kəs məsuliyyətini bilməlidir. Problemləri ört-basdır etdikcə,

uşaqların davranış pozuntularına göz yumduqca bu hallar davam edəcək. Ona görə uşaqlar da qanunun, dövlətin kimliyini bilməlidir".

Təhsil üzrə mütəxəssis Kamran Əsədovun da mövzu ilə bağlı fikirləri diqqət cəkir: "Son illərdə məktəblilər və yeniyetmələr arasında baş verən zorakılıq halları, hətta ölümcül hadisələr təhsilin yalnız akademik deyil, eyni zamanda sosial və psixoloji tərəfinin də gücləndirilməsinin vacibliyini göstərir. Təhlillər göstərir ki, bu hallar təsadüfi deyil, sistemli şəkildə yavaşlmalı olan cəmiyyət miqyaslı problemdir. Təkcə son iki dərs ilinin əvvəlində baş vermiş məktəbli cinayətləri göstərir ki, uşaqların sosial davranış mühitində ciddi risklər yaranıb. Ailə, məktəb və cəmiyyət bu riskləri vaxtında aşkar edib qarşısını almaqda çətinlik çəkir".

Ekspert Kamran Əsədovun fikrincə, bu məsələdə birinci növbədə valideynlərin rolu önəmlidir. Valideynlər uşaqların gündəlik həyatı, psixoloji vəziyyəti və sosial çevrəsi ilə maraqlanmalı, onları yalnız maddi deyil, mənəvi baxımdan da dəstəkləməlidirlər. Sosial şəbəkələrdə saatlarla vaxt keçirmək əvəzinə, övladları ilə ünsiyyət qurmaq, onları dinləmək vacibdir. Məktəblərin üzərinə düşən məsuliyyət də böyükdür. "Təhsil haqqında" qanuna əsasən, məktəblər təkcə bilik verməklə kifayətlənməməli, eyni zamanda şagirdlərin təhlükəsizliyini və tərbiyəsini də

təmin etməlidir. Lakin ölkədə minlərlə məktəbdə psixoloq yoxdur, ya da olanlar çoxsaylı şagirdlə işləməyə məcbur qalır. Bu isə problemin vaxtında aşkar edilməsinə çətinləşdirir. Elm və Təhsil Nazirliyinin son illərdə həyata keçirdiyi islahatlar - psixoloji xidmət ştatlarının artırılması, müəllimlər üçün təlimlər və davranış qaydalarının yenilənməsi - müsbət addım kimi qiymətləndirilə bilər. Bu yanaşma təhsildə yalnız akademik deyil, eyni zamanda sosial təhlükəsizlik məsələsinin də ön plana çəkildiyini göstərir. Beynəlxalq təcrübədə - məsələn, Finlandiya, Yaponiya və ABŞ-də - məktəblərdə zorakılığın qarşısını almaq üçün genişmiqyaslı proqramlar tətbiq olunur. Azərbaycanda isə bu sahədə hələ ciddi boşluqlar var, amma ilkin addımlar atılıb.

Ekspertə görə, yeniyetmələrdə zorakı davranışların artması cəmiyyətin ümumi psixoloji durumu, sosial ədalətsizlik hissi, mediada aqressiyanın yayılması və gələcəklə bağlı ümitsizliklə də əlaqədardır. Əgər valideyn, məktəb və cəmiyyət öz funksiyalarını lazımi şəkildə yerinə yetirməyə, bu neqativ tendensiya daha da güclənə bilər. Problemin həlli üçün ailə, məktəb və media birlikdə hərəkət etməli, uşaqların mənəvi inkişafına daha çox diqqət yetirilməlidir. Əks halda, zorakılıq halları artmağa davam edəcək.

✎ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Şagirdlər bu liseyin köçürülməsindən narazıdır

İllərdir metronun "Nizami" stansiyası yaxınlığında fəaliyyət göstərən Bakı Türk Anadolu Liseyinin yeri dəyişdirilib. Bu barədə "Qafqazinfo"ya övladı həmin liseydə təhsil alan bir qrup valideyn müraciət ediblər.

Onların sözlərinə görə, liseyi Əhmədli ərazisi tərəfə köçürmək istəyirlər: "Bizə də cəmi bir həftə əvvəl xəbər ediblər. Uşaqlarımızın bütün hazırlıqlarını həmişəki yerə uyğun salmışıq, indi bütün planlarımız alt-üst olub..."

Bu dəyişiklik xüsusən buraxılış siniflərinin şagirdləri üçün çətinlik yaradır. Uşaqlarımız çox çətin vəziyyətə düşüblər. Məktəbi Əhmədli qəsəbəsinə köçürürlər, həmçinin dərslərin saatını da dəyişiblər. Uşaqlar məktəbdən çıxıb kurslara çatma bilməyəcəklər. Başqa məktəbə də keçmək olmur, çünki digər məktəblər qəbul etmir, dərslər başlayıb, şagird yerləşməsi dayandırılıb. Bütün valideynlər və şagirdlər bu vəziyyətə qarşı çıxır, hamı narazıdır".

Şikayətçilər şagirdlərin toplaşaraq məsələyə etirazlarını bildirdiyini, amma məktəb rəhbərliyinin bunu belə nəzərə almadığını bildiriblər.

Yaranmış narazılıqla bağlı liseyin direktoru Abdullah Yılmazla əlaqə saxlamağa çalışsaq da, zənglərimizə cavab ala bilmədik.

Xatırladaq ki, ötən il sözügedən liseydə oxuyan azərbaycanlı şagirdlərin təhsil müəssisəsindən kütləvi şəkildə çıxarılacağı ilə bağlı iddialar yayılmışdı. Məktəb rəhbərliyi bunu təkzib edərək belə bir faktın olmadığını, azərbaycanlı şagirdlərin əvvəlki qaydada liseydə təhsil aldıklarını açıqlamışdı.

50 litr ətri ölkəyə gizlin keçirmək istədilər

Bakı Baş Gömrük İdarəsinin əməkdaşlarının həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində müxtəlif növ malların gömrük sərhədindən qanunsuz yolla keçirilməsinin qarşısı alınıb. Dövlət Gömrük Komitəsi məlumat yayıb. Qeyd edilib ki, "İpək yolu" gömrük postunda Türkiyədən Azərbaycana gələn nəqliyyat vasitəsinin qoşqusuna keçirilən baxış zamanı gömrük orqanına bayan edilməyən 45 adda - 864 qutu, 1398 konvalyut, 473 ədəd dərman vasitəsi, 40 növdə - 357 ədəd kosmetik vasitə, 50 litr həcmində ətir, 11 adda - 278 ədəd stomatoloji vasitə, 144 qutu qida əlavəsi aşkar edilib.

Azərbaycanda yeni tikilən, yenidən qurulan, əsaslı təmir olunan yaşayış və qeyri-yaşayış binaları enerji effektivliyi üzrə məcburi pasportlaşdırılacaq. Bu, Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan “Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında” qanuna təklif edilən yeni - 17.3-cü maddədə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən dünya, ölkə və yerli əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısına daxil edilmiş binalar (tikililər), yarıdımçı və müvəqqəti tikililər, istixanalar və anbar binaları, istehsalat binaları, fərdi yaşayış evləri, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 81.1-ci maddəsində göstərilən reklam qurğuları və həmin məcəlləsinin 89.1-ci maddədə göstərilən ekspertizadan keçirilməsi tələb olunmayan tikinti obyektləri istisna olmaqla, digər yaşayış və qeyri-yaşayış binalarının enerji effektivliyi üzrə pasportlaşdırılması məcburi xarakter daşıyacaq.

Pasportlaşdırma bu qanun qüvvəyə mindikdən sonra yeni tikilən, yenidən qurulan, əsaslı təmir olunan yaşayış və qeyri-yaşayış binaları üçün məcburi olacaq, istismarda olan binalara şamil olunmayacaq. Qeyd etmək lazımdır ki, qüvvədə olan Qanunun 17.1.2-ci maddəsində binaların enerji effektivliyi üzrə pasportlaşdırılması qaydaları öz əksini tapıb və həmin qaydalar Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq ediləcək.

Yeni qaydaların tətbiqi hansı anlamı daşıyır və burada üstünlüklər nədir, sakinlər üçün mənfəi tərəfi hansıdır?

Azərbaycanın tanınmış memarı, professor Cahid Həsənov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “Bu yeniliklər gətirdikcə zamanın tələbindən irəli gəlir. Siyahıda qeyd olunan obyektlərin pasportlaşması gözlənilən addımdır. Çünki məhz bu pasport əsasında dəqiq siyahıyaalma aparılacaq və enerji ödənişlərində yayınma halları sıfıra enəcək. Təbii ki, bu baxımdan üstünlüklər dövlət, qurumlar və qanunvericilik üçün əhəmiyyətlidir. Çünki pasportlaşma prosesi hər hansı qurumun işçilərinin nəzarətindən kənarda qalan hallarının qarşısını alır.

Sakinlər tərəfdən isə vəziyyət bir qədər fərqli görünür. Burada bəzən ödənişdən yayınma halları, maddi çatışmazlıqlar səbəbindən pasportlaşmaya münasibətdə narazılıqlar ola bilər. Ona görə də bəzi sakinlər bu prosesi qanuni olsa da, incidici və məcburi bir addım kimi qiymətləndirə bilərlər.

Pasportlaşma prosesində hər bir detalın sənədləşdirilməsi və prosedurun uzanması işçilərin də iş yükünü artırır.

Bu isə müəyyən razılaşdırma və koordinasiya çətinlikləri yaradır. Digər tərəfdən, sakinlər və ya iş adamları bunu mənfəi qarşılayaraq narazılıqlarını bildirə bilərlər. Əsas narazılıqlar heç də qanunvericiliyin dəyişilməsi ilə bağlı olmur. Hər bir detalda prosedurların uzanmasıdır və ödənişlərin çox olmasıdır. Ümumilikdə isə pasportlaşma işlərin sistemləşməsinə və möhkəmlənməsinə təmin edir. Sadəcə, rəsmi sənədləşmə və rəsmiləşdirmə

xərcləri optimallaşdır. İstehlakçılar müxtəlif binaların enerji göstəricilərini müqayisə edə və daha sərfəli seçim edə bilərlər. Tikinti şirkətləri üçün rəqabət üstünlüyü yaranır, çünki yüksək enerji effektivliyinə malik binalar daha tez satılır və bazar dəyərini qoruyur. Dövlət səviyyəsində enerji resurslarının səmərəli istifadəsi təşviq olunur, karbon emissiyaları azalır və beynəlxalq öhdəliklərə uyğunluq təmin edilir.

Günay İsmayılqızı qeyd

əsasən Avropa modelinə uyğunlaşdırıldığı qeyd edilir. Avropa İttifaqında bu sahədə tətbiq edilən “Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)” adlı direktivə əsasən, bütün yeni tikililər və satışa/icarəyə çıxarılan binalar enerji performans sertifikatı ilə təmin olunmalıdır. Bu sənəddə binanın enerji səmərəliliyi sinfi (A-dan G-yə qədər) qeyd olunur və bu, alıcı və ya icarəçi üçün şəffaf məlumat bazası yaradır. Almaniya, Fransa və Böyük Britaniyada

Bu yerlərdə siqaret çəkənlər cərimələnəcək

Bəzi ölkələrdə, hətta açıq havada belə, siqaret çəkənlər cərimə olunurlar. Görəsən, Azərbaycanda vəziyyət necədir? “Siqaret çəkmək qadağandır” nişanları olmayan hansı yerlərdə cərimə yazılır? Küçədə siqaret çəkməyin cəriməsi varmı?

Lent.az-ın araşdırmasına görə, “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında” qanunda küçədə siqaret çəkilməsi ilə bağlı heç bir qadağa yoxdur.

Qanunun 10-cu maddəsinə əsasən, siqaret çəkmək aşağıdakı yerlərdə qadağandır:

təhsil və tərbiyə müəssisələrində, habelə onların ərazilərində, tibb müəssisələrində və tibbi-reabilitasiya müəssisələrində, habelə onların ərazilərində, idman yarışları və başqa kütləvi tədbirlərin keçirildiyi binalarda və obyektlərdə, habelə onların ərazilərində, restoranlar, kafelər, barlar daxil olmaqla, ictimai-iaşə obyektlərində, ticarət obyektlərində, məişət obyektlərində, teatr və kinoteatrlarda, sirk binalarında, sərgi və nümayiş salonlarında, oxu zallarında, kitabxanalarda, muzeylərdə, habelə digər mədəniyyət obyektlərində, uşaq meydançalarında, yerüstü qapalı və yeraltı piyada keçidlərində, avtobuslarda, səmişin daşımaları üzrə ümumi istifadədə olan avtomobil nəqliyyatı vasitələrində və taksini minik avtomobillərində, metro-polyten stansiyalarının vestibüllərində, keçidlərində, platformalarında və vaqonlarda, dəmiryolu qatarlarında, hava və su nəqliyyatı vasitələrində, hava və dəniz (çay) limanlarının inzibati binalarında, dəmir yolu vağzallarında, avtovağzallarda (avtostansiyalarda) və avtobusların dayanacaq məntəqələrində, liftlərdə və çoxmənzilli yaşayış binalarının ümumi istifadədə olan yerlərində, taksafonlarda, yanacaqdoldurma məntəqələrində, sosial xidmət müəssisələrində;(qocalar evi, uşaq evi və.s), yerləşdirmə vasitələrində;(hotellər, pansiyonlar, kamplar və.s), mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq digər müəssisə, idarə və təşkilatlarda, iş yerlərində cərimə yazılır.

Qeyd edək ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 212.1-ci maddəsinə əsasən, qanunla qadağan olunan yerlərdə tütün çəkməyə görə 30 manat məbləğində cərimə nəzərdə tutulur. Həmçinin qanunun 212.4-ci maddəsinə əsasən tütün məmulatları tullantılarının ətraf mühitə atılması-na görə 300 manat məbləğində cərimə nəzərdə tutulur.

Maasdan daha çox vergi tutulacaq

2026-cı ildə Azərbaycanda fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə büdcəyə daxil olmaların 2 milyard 567 milyon manat təşkil edəcəyi proqnozlaşdırılır ki, bu da cari illə müqayisədə 29.05% çoxdur. Yeni 2026-cı ildə fiziki şəxslərdən gəlir vergisi kimi yığılan hər 100 manatın əvəzinə 129 manat 50 qəpik yığıla-caq.

Tribunainfo.az-a açıqlama verən iqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, iqtisadçı ekspert Günay Hüseynova bildirib ki, əvvəllər və hal-hazırda da keçərlidir ki, 2026-cı ilin yanvarından bu qayda artıq olmayacaq.

G.Hüseynovanın sözlərinə görə, qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün, gəlir vergisi 7 il müddətinə 8000 AZN-ə qədər məzənnələr üçün ləğv edilmişdi. 8000 manatdan yuxarı məzənnə alan qeyri-neft sektorunda çalışanların isə əmək haqqından 14% gəlir vergisi tutulur. Bu qərar 2026-cı il, 1 yanvar tarixində qüvvədədir. Əgər yeni əlavə və dəyişikliklər olmasa, gəlirin 2500 manatadək hissəsindən 14% qalan hissəsindən isə 25% vergi tutulacaq.

Yeni binalarda məcburi pasportlaşma - kimə xeyir, kimə zərər

mərhələsində, xüsusilə də maddi məsələlərdə və ödənişlərlə bağlı hissədə müəyyən güzəştlərin tətbiqi olunması vacibdir. Söhbətin əsas məğzi də buradadır”.

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyətinin sədr müavini Günay İsmayılqızı bizimlə söhbətdə qeyd edib ki, enerji effektivliyi pasportunun əsas məqsədi binalarda enerji resurslarının daha səmərəli istifadəsinə təmin etmək, istismar zamanı enerji itkisini azaltmaq və ekoloji dayanıqlılığı artırmaqdır. Onun sözlərinə görə, bu sənəd binanın enerji sərfiyyatı ilə bağlı texniki göstəriciləri sistemləşdirilmiş şəkildə təqdim edir və həm dövlət orqanları, həm layihəçilər, həm də vətəndaşlar üçün şəffaf informasiya mənbəyi rolunu oynayır. İstehlakçılar bu sayədə binanın enerji səmərəliliyi sinfi barədə öncədən məlumat alaraq daha qənaətcil seçim edə bilərlər.

Ekspertin fikrincə, pasportun tətbiqi nəticəsində istismar dövründə enerji xərcləri azalır, xüsusilə də qışda isitmə, yayda soyutma

edib ki, ilkin mərhələdə bu tələbin mənzil qiymətlərinə müəyyən təsiri ola bilər. Belə ki, layihələrə əlavə texnoloji həllər və yüksək keyfiyyətli materiallar daxil ediləcək. Lakin uzunmüddətli dövrdə bu proses bazarda keyfiyyətin yüksəlməsinə və vətəndaşların enerji qənaətli mənzillər seçərək kommunal xərclərə qənaət etməsinə şərait yaradacaq. Enerji pasportunun hazırlanması ilə bağlı xərclərin isə tikinti layihəsinin əvvəlində nəzərə alınması tövsiyə olunur. Bu zaman alıcı üçün əlavə maliyyə yükü yaranmır və qiymətə süni artım olmur.

Ekspert qeyd edib ki, iri tikinti şirkətləri artıq beynəlxalq enerji standartlarına uyğun layihələr hazırlayır: “Kiçik və orta tikinti subyektləri üçün isə dövlət qurumlarının və peşəkar assosiasiyaların dəstəyi ilə maarifləndirici və təlim proqramlarının keçirilməsi zəruridir. Bu, keçid prosesinin daha effektiv həyata keçirilməsinə kömək edəcək”.

Qeyd edək ki, belə bir praktika artıq dünyanın bir çox ölkəsində mövcuddur və Azərbaycandakı yanaşmanın

bu tələblər həm yeni, həm də müəyyən şərtlərlə köhnə binalara tətbiq edilir. Bəzi ölkələrdə enerji effektivliyi aşağı olan binaların icarəyə verilməsi məhdudlaşdırılıb. ABŞ-də isə bu tələblər federal səviyyədə olmasa da, bəzi ştatlar və şəhərlər böyük obyektlər üçün oxşar sertifikatlaşdırma mexanizmləri tətbiq edir.

Azərbaycanın bu sahədə atdığı addım beynəlxalq təcrübəyə uyğun olmaqla yanaşı, həm də enerji resurslarının daha səmərəli istifadəsinə, tikinti sektorunda şəffaflığı və vətəndaşların uzunmüddətli qənaət imkanlarını təşviq edir. Enerji effektivliyi pasportu gələcəkdə kommunal xərclərin azaldılmasına, daha ekoloji və dayanıqlı şəhərsalma siyasətinin həyata keçirilməsinə xidmət edəcək. Bu sənəd həmçinin tikinti şirkətlərini daha müasir və səmərəli layihələr təqdim etməyə təşviq edəcək, yüksək enerji sinfinə malik binaların bazar dəyəri və rəqabət gücü artacaq.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Kəmiş qondarma "DQR"-in "prezidenti" Samvel Şahramanyan 2023-cü il sentyabrın 28-də 2024-cü il yanvarın 1-dək bütün "dövlət qurumlarının ləğvi haqqında verdiyi fərman"dan imtina edir. Əslində, bu "fərman"ın Azərbaycan üçün heç bir əhəmiyyəti yoxdur, çünki nə belə bir qurum, nə də onun "prezidenti"ni hüquqi baxımdan legitimdir. Amma maraqlıdır, legitimliyi tanınmayan "prezident"-in verdiyi qərardan imtina etməsinin məqsədi nədir?

Bakı-xeber.com nəşrinə Şahramanyanın "fərman"dan imtina etməsi real siyasət deyil, daha çox erməni ictimaiyyətinə və diasporasına yönəlmiş simvolik gediş və "məğlubiyyətlə barışmadıq" görüntüsü yaratmaqdır.

"2023-cü ildə Yevlaxda heç bir sənəd imzalanmayıb". Bunu ləğv edilmiş separatçı rejimin son başçısı Samvel Şahramanyan İrəvanda jurnalistlərə deyib.

Şahramanyan Bakıya qarşı həddi aşdı - cəza tələbi

Deputat: "Qarabağdan tülkü kimi sivişib aradan çıxmışdı, orada "əjdahaya dönüb"

var" görüntüsü yaratmağa yönəlib. Başqa sözlə, psixoloji və təbliğat xarakterli bir addımdır, heç bir siyasi əhəmiyyəti malik deyil.

Bunu həm də uğursuz daxili siyasi gediş kimi qiymətləndirmək mümkündür. Hələ də Ermənistanda və diasporada "artsax ideyasını" diriltmək istəyən dairələr var. Şahramanyanın bu bəyanatı həmin dairələrə mesajdır: "biz imtina etmədik, sadəcə müvəqqəti dayandıq". Beləliklə, o özünü hələ də "simvolik lider" kimi təqdim etmək istəyir.

Eyni zamanda, bu, xaricdəki erməni lobbilərinə bir işarədir. Qərb və Rusiya daxilində müxtəlif erməni təşkilatları Qarabağ mövzusunda tam itirmək istəmir. Şahramanyan "fərman"dan imtina etməklə, guya "qanuni varislik" xəttini davam etdirdiyini göstərir ki, bu da beynəlxalq arenada "erməni məsələsini gündəmdə saxlamaq" üçün istifadə edilə bilər.

Lakin bu addımın praktiki nəticəsi yoxdur, ola da bilməz. Azərbaycan üçün hüquqi və siyasi baxımdan bu addımın əhəmiyyəti sıfıra bərabərdir. Çünki nə "DQR", nə də onun "prezidenti" mövcuddur. De-fakto mövcud olduğu dövrə Ermənistan belə bu separatçı strukturu ("DQR") dövlət subyekti kimi tanımayıb. Bu bəyanat sadəcə informasiya müharibəsinin bir hissəsi kimi təqdim olunur. Yeni

"Yevlaxda iştirak edən insanlar heç bir sənəd imzalamayıblar, o görüş humanitar xarakter daşıyırdı", - separatçı bildirib.

Şahramanyan onu da vurğulayıb ki, o, nəinki həmin görüşdə iştirak etməyib, hətta heç vaxt Yevlaxda olmayıb.

Bəs onda Ermənistan hakimiyyəti niyə Şahramanyanın "qulağını burmur"? Axı sülh mətni paraflanıb və Ermənistan ərazi bütövlüyünü zü taniyir, onda kukla "rəhbər" bu imtinası Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını qüvvədə saxlamaq deyilmi? Bakı İrəvandan Şahramanyana təzyiq göstərməyi tələb etməli deyilmi?

Deputat Aydın Hüseynov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan Qarabağ məsələsini həll edib və Ermənistan separatçı tör-töküntülərinə qarşı tədbirlər görmək üçün tələblər irəli sürüb: "Azərbaycan bu yaxınlarda da bəyan edib ki, İrəvanda keçmiş qondarma rejimin "nümayəndəliyi"-nin olmasına şərait yaradılması sülh müqaviləsinin imzalanmasına maneələrdendir. Nikol Paşinyan və onun hökuməti sülh müqaviləsinin imzalanmasında həqiqətən maraqlıdırsa, regionda sülh istəyirsə, Azərbaycanla münasibətlər qurmaq istəyirsə o zaman Ermənistan daxilində Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış edən, təcridatçıla məşğul olan ünsürlərlə bağlı tədbir görməlidir. Sam-

vel Şahramanyan Qarabağdan tülkü kimi sivişib aradan çıxmışdı. Bu üzdənaraq erməni quldur Ermənistanı gədən kimi "əjdahaya döndü". Şahramanyan Ermənistanda özünü cəzasız hiss etdiyi üçün belə etdi və bu gün də eyni yaramaz davranışlarını davam etdirir. Onun tayları hazırda Bakıda istintaq təcridxanasındadır və Azərbaycana qarşı etdikləri cinayətlərə görə məhkəmə qarşısında cavab verirlər. Gün gələcək Samvel Şahramanyan və onun kimi digərləri də Azərbaycan qanunları qarşısında cavab verəcəklər. Şahramanyan qondarma "DQR"-in gorbagor olduğunu guya qəbul etmədiyini ona görə tez-tez göstərməyə çalışır ki, erməni diasporundan, Rusiyadakı dairələrdən və Azərbaycana qarşı olan digər ölkələrdən, beynəlxalq təşkilatlardan humanitar yardım adı altında maliyyə ala bilsin. "DQR" söhbətinin bir dəfəlik bağlandığını əslində onun özü də dəqiq bilir. Sadəcə gah özünün məlum "fərmanını" "ləğv" edir, gah "mühacir hökumət" elan edir ki, vəsait əldə eləsin və ətrafına insanları cəlb etsin. İrəvanda bu ayın əvvəlində daşnakların və Qarabağdan köçmüş bir dəstə separatçı tör-töküntüsünün keçirdiyi mitinqə cəmi bir neçə yüz adamın qatılması isə sübut etdi ki, Şahramanyan kimilərinin düşündüyü "qatar" çoxdan gedib".

Deputat Paşinyanın sözü ilə əməlinin uyğun gəlmədiyini vurğuladı: "2024-cü ilin martında Paşinyan hökumətin iclasında bəyan etmişdi ki, Ermənistan mühacirətdə olan hər hansı "Dağlıq Qarabağ hökuməti"-ni tanımır. O həmçinin demişdi ki, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsini tərk edən bəzi dairələr Ermənistanın milli təhlükəsizliyini təhdid edən addımlar atırlar, xarici qüvvələrin müəyyən dairələrdən istifadə edərək Ermənistanın təhlükəsizliyinə təhdid yaratmamaları üçün uyğun tədbirlər görülməlidir. Bu ilin avqustunda isə Paşinyan bəyan etdi ki, Qarabağdan köçmüş ermənilər Azərbaycana qayıtmayacaq, onların yeri Ermənistandır. Paşinyan qeyd etmişdi ki, bu insanlar beynəlxalq ictimaiyyətin və Ermənistan dövlətinin dəstəyi ilə ölkədə tam hüquqlu vətəndaş kimi yaşamaq, işləməli və bir dəfəlik məskunlaşmalıdırlar. Baş nazir Qarabağ ermənilərinin Azərbaycana qaytarılması ilə bağlı səslənən fikirləri "realılıqdan uzaq və Ermənistanın dövlətçiliyi üçün təhlükəli" adlandırıb. Eyni zamanda, Paşinyan Şahramanyanın da bəyanatlarının Ermənistanın milli təhlükəsizliyinə təhdid olduğunu dəfələrlə bildirib. Paşinyan müxalifəti də ittiham edərək bildirib ki, siyasi qüvvələr Qarabağ ermənilərindən öz maraqları üçün alət kimi istifadə edirlər. Bəs, onda sual olunur, nə

Separatçıların qəbirləri köçürüləcək

2023-cü il sentyabrın 19-da Azərbaycan Ordusunun antiterror əməliyyatı nəticəsinə zərərsizləşdirilən 66 separatçı Xankəndi və ətraf rayonlardakı qəbiristanlıqlarda basdırılıb. Modern.az xəbər verir ki, bunu İrəvanda jurnalistlərə Qarabağdan qovulan separatçıların sönmə başçısı Samvel Şahramanyan bildirib.

O qeyd edib ki, ermənilər Qarabağı tərk edəndən sonra həmin məzarların İrəvanda "Yerablur" hərbi panteonuna köçürülməsi məsələsi qaldırılıb. Şahramanyanın sözlərinə görə, bununla bağlı həm Ermənistan hakimiyyəti, həm də Azərbaycan nümayəndələrindən ilkin razılıq alınıb, lakin proses hələ ki baş tutmayıb.

Samvel Şahramanyan əlavə edib ki, Azərbaycanda həbsdə olan erməni separatçıların azad edilməsi və itkin düşənlərin taleyinin aydınlaşdırılması məsələsi daim onların gündəmindədir. Lakin baş nazir Nikol Paşinyanın bu işlərdə onlara yardım göstərmək niyyətində olub-olmadığını bilmir. Şahramanyan deyib ki, Paşinyan bu barədə onunla danışmış, lakin onlar ilk növbədə Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri Armen Abazyan vasitəsilə əlaqə saxlayıblar. Ermənistan tərəfinin məlumatına görə, antiterror əməliyyatı zamanı separatçılarından 244 nəfər ölüb, 11 nəfər isə itkin düşüb.

Ermənilər bir sutkada nə qədər itki verir?

Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirlərindən 2 il ötür. 2023-cü il sentyabrın 19-20-də cəmi 23 saat davam edən antiterror əməliyyatı düşməni ağ bayraq qaldıraraq təslim olmağa məcbur etdi. Modern.az-ın məlumatına görə, Ermənistan antiterror əməliyyatı zamanı verilən itki ilə bağlı statistika açıqlanıb.

Bildirilib ki, Azərbaycan Ordusunun əməliyyatları nəticəsində erməni separatçılarından 244 nəfər ölüb, 11 nəfər isə itkin düşüb.

üçün Şahramanyan kimiləri barədə tədbir görmürsən?"

Onun fikrincə, Paşinyan bəyanatlardan əmələ keçməlidir. "Yeni İrəvanda Qarabağdan getmiş tör-töküntülərin "nümayəndəlik" adlandırdıqları quldur yuvasını bağlamalıdır. Şahramanyan məhz o yuvada oturub özünü "prezident" zənn

edir və sülh müqaviləsinin imzalanmasına mane sayılacaq fikirlər ifraz edir. Odur ki, Şahramanyanın səsinə kəsməlidir və sülh müqaviləsi layihəsinin maddələrinə zidd fikir dilinə gətirən istənilən şəxsə qarşı qanuni cəza tədbiri görməlidir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda rəsmi qeydiyyatda olan narkomanların sayı açıqlanıb. Rəsmi rəqəmlərə əsasən, ölkədə 40 490 nəfər narkoman var. Lakin bu, qeydiyyatda olanlarla bağlı rəqəmdir. Ölkədə narkomanların sayının daha çox olduğu istisna deyil.

ləri, həbs olunan şəxslər və aşkar olunan partiyalar barədə məlumatlar verilir. Yüksək səviyyədə mübarizə aparılır: narkotik vasitələri satan, gətirən və ya paylayan şəxslər həbs olunur; hətta 50 kilo, 100 kilo, bəzən daha böyük partiyalarla belə mübarizə davam edir.

Buna baxmayaraq, nar-

Son dövrlərdə dağlıq ərazilərdə narkotik becərənler tutulub, xüsusilə Balakən və Zaqatala bölgələrində əkilən narkotik bitkiləri aşkar edilib. Meşələrin ortasında belə fəaliyyətlər müşahidə olunub. Ölkəyə narkotik gətirən şəxslər də tutulur; yeni mübarizə həm daxilə, həm də sərhədlərdə aktiv şəkildə da-

“Hər şeyi yalnız hüquq-mühafizə orqanlarının üzərinə qoymaq olmaz. Burada Səhiyyə Nazirliyi, narkomaniya ilə məşğul olan həkimlər və psixoloqlar, Təhsil Nazirliyi gənclər arasında maarifləndirmə və profilaktik işləri həyata keçirməli, icra hakimiyyətinin müəyyən strukturları isə bu prosese

Dövlət qurumları hərəkətə keçdi, məşhur restoran cərimələndi

Zaqatalada Tala çayının sahilində qanunsuz tikinti dövlət qurumlarını hərəkətə keçirib. Musavat.com-a daxil olan məlumata görə, Tala çayının sahilində, “Talarooms” restoranının ərazisindən keçən Qaraçay üzərində qanunsuz tikinti işlərinin aparılması faktı aşkarlanıb.

Hadisə ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinə və Nazirlik yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinə vətəndaş müraciəti daxil olub. Məsələ araşdırıldıqdan sonra belli olub ki, vətəndaş Abakar Rəcəbov tərəfindən heç bir mülkiyyət, istifadə və ya icarə hüququ olmadan dövlət mülkiyyətinə aid torpaq sahəsində tikinti-quraşdırma işləri aparılır. Daha dəqiq desək, sözügedən ərazi su fondu torpaqları kateqoriyasına, eləcə də bələdiyyə mülkiyyətində olan yaşayış məntəqələrinin torpaqları kateqoriyasına daxildir. Araşdırmalar zamanı məlum olub ki, qanunsuz işlər ümumilikdə 500 kvadratmetr torpaq sahəsini əhatə edir. Qanunvericiliyin tələblərinə görə, su fondu torpaqlarında və ictimai istifadə üçün nəzərdə tutulmuş ərazilərdə heç bir halda şəxsi tikinti aparmaq olmaz. Bu cür hallar həm ekologiyaya ziyan vurur, həm də çayların təbii axarını dəyişməklə daşqın təhlükəsini artırır.

Araşdırma nəticəsində məlum olub ki, restoranın çay üzərində qanunsuz inşa edilməsi nəticəsində çayın təbii axını pozulub, bu isə ekosistmə mənfi təsirlərə səbəb olub. Restoranın daxili ərazisindən keçən Qaraçay sistemi üzərində istirahət üçün inşa edilmiş tikinti ilə bağlı aparılmış müşahidələr və təhlillər nəticəsində ciddi təhlükələrin mövcud olduğu müəyyən edilib. Restoranın ərazisində çayın üzərində həyata keçirilmiş tikinti işləri çayın təbii axınına və daş, qum, lül və digər ağac materiallarının sərbəst ötürülməsinə ciddi maneələr yaradır. Bu vəziyyət gələcəkdə sözügedən ərazilərdə bir sıra ciddi fəsadlara səbəb ola bilər. Çayın axın istiqamətinə maneə yaradılması nəticəsində suyun sərbəst hərəkətinin pozulması çayın yatağından çıxmasına səbəb olacaqdır. Nəticədə çayın ətrafında yerləşən yaşayış məntəqələrin sel sularının zərərli təsirinə məruz qalması, Zaqatala-Yevlax magistral şose yolu strateji əhəmiyyətli bir nəqliyyat xətti olaraq, sel-daşqın sularının təzyiqindən zərər görə bilər ki, bu da əhalinin və nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə ciddi maneələr yarada bilər.

Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti faktla bağlı artıq reaksiya verib. Qanunsuzluğun qarşısını almaq məqsədilə məsələ Daxili İşlər Nazirliyinə, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinə, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyinə və Zaqatala Rayon İcra Hakimiyyətinə göndərilib. Bundan başqa, məlum olub ki, bu tikinti ilə Nazirlər Kabinetinin 24 mart 2000-ci il tarixli “Su mühafizə zonalarının ölçüləri haqqında” 56 sayılı qərarının tələbləri kobud şəkildə pozulub. Həmin qərara əsasən, su mühafizə zonalarında hər hansı tikinti işləri və ya çay məcrasına müdaxilə qanunla qadağandır. Qanun pozuntusu ilə bağlı obyekt rəhbərliyinə yazılı xəbərdarlıq edilib və məsələ Suların İstifadəsinə və Mühafizəsinə Dövlət Nəzarət Xidmətinin 12 sayılı Şəki-Zaqatala regional bölməsinin nəzarətinə götürülüb. “Talarooms” restoranı barəsində Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcələsinin 262.1.2-ci maddəsinə əsasən, su obyektlərinin və sudan istifadə qaydalarının pozulmasına görə inzibati protokol tərtib olunub. Ekspertlərin fikrincə, Zaqatala kimi seysmik və dağlıq bölgədə çayların sahilində nəzarətsiz tikinti aparılması təkcə qanun pozuntusu deyil, həm də ciddi təhlükə mənbəyidir. Çünki belə hallarda çay daşqınları zamanı həm həmin obyektlər, həm də qonşu yaşayış məntəqələri risk altına düşür. Hazırda məsələ aidiyyəti qurumların nəzarətindədir və qanunsuz tikintinin qarşısının alınacağı gözlənilir.

■ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
“Yeni Müsavat”

SOS! 40 min rəsmi narkoman - bu artımı necə dayandırmaq?

“Necə ola bilər ki, illərlə buna qarşı mübarizə gedir, amma effektiv nəticə yoxdur. Əksinə, azalmır, çoxalır. Demək, metodoloji yanaşmanı dəyişmək lazımdır. Həm hüquq-mühafizə orqanları səviyyəsində, həm də cəmiyyətdə aparılan işlərlə. Bir yanaşma ki effekt vermir, demək dəyişməlidir. Hesab edirəm ki, hər iki istiqamətdə ciddi tədbirlər görmək lazımdır”.

Bu sözləri “Yeni Sabah”-a sosioloq Üzeyir Şəfiyev deyib. O bildirib ki, Azərbaycanda narkomaniyanın geniş formada yayılmasının bir çox səbəbləri var. “Bu çox ciddi mövzudur. Azərbaycanda narkomaniyanın bu şəkildə yayılmasının bir çox səbəbləri var. Birinci səbəb odur ki, Azərbaycan elə ölkələrin arasında yerləşir ki, həmin dövrlərdə narkomaniya çox yüksək səviyyədə yayılıb. Hətta İranın narkomaniya ilə mübarizə idarəsinin reisi özü etiraf edir ki, rəsmi qeydiyyatdan keçən 3 milyona yaxın narkotik istifadəçisi var. Oxşar vəziyyət, Rusiya, Türkiyə və Gürcüstanda da var. İkinci səbəb odur ki, Azərbaycan vaxtilə işğal altında olan və digər bölgələrində narkotik əkilən, becərilən və ya gətirilən faktlarla tez-tez qarşılaşırdıq”, - Şəfiyev deyib.

Azərbaycanda narkomanların sayının artmaması üçün hansı kompleks tədbirlərə ehtiyac var? Bu sahədə dispanserlərin sayı yetərlidirmi? Maarifləndirmənin nəticəsi varmı?

Məsələ ilə bağlı sabiq polis reisi, hüquqşünas Mahmud Hacıyev “Yeni Müsavat”-a danışılıb. O qeyd edib ki, ölkədə narkomaniya qarşı mübarizə sistemli şəkildə aparılır və bu sahədə hüquq-mühafizə orqanları ciddi fəaliyyət göstərir:

“Hər gün mediada televiziya, onlayn platformalar və digər kütləvi informasiya vasitələrində narkomaniya ilə bağlı mübarizənin nəticə-

Mahmud Hacıyev: “Kökünü kəsmək qeyri-mümkün məsələdir, amma...”

kotik istifadəçilərinin sayı hələ də artır. Dünyada bu “ağ ölüm” hələ də tam olaraq qarşısı alınmayan ciddi sosial və tibbi problem olaraq qalır. Sivil və yüksək demokratik səviyyəsi olan ölkələrdə də mübarizə aparılır, lakin tendensiya hələ də eyni olaraq qalır. Mübarizəni gücləndirmək, maarifləndirmə işini artırmaq vacibdir. Sadəcə cəzanın ağırlaşdırılması problemi həll etmir, yalnız müəyyən qədər azaldır. Kökü kəsmək mümkün olmasa da, nəzarəti gücləndirmək, maarifləndirmə və profilaktik tədbirləri intensivləşdirmək mümkündür və vacibdir”.

Mahmud Hacıyev bildirib ki, narkomaniyanın kökünü kəsmək qeyri-mümkün məsələdir:

“İnsanların hamısının psixologiyası, xarakteri, iradəsi və əxlaqi səviyyəsi eyni deyil. İnsan müəkkəb xarakterli bir varlıqdır. Bəziləri iradəsiz və cinayətə meyillidir, bəziləri isə iradəli və məsuliyyətlidir. Buna görə də narkomaniyanın tamamilə kökünü kəsmək mümkün deyil. Əsas məqsəd isə onu yayılma səviyyəsini azaltmaq və nəzarəti gücləndirməkdir.

vam edir. Sərhədlərimiz yüksək səviyyədə qorunur, qanunsuz keçid cəhdləri dərhal aşkarlanır və qarşısı alınır.

Qarabağ məsələsi də tam həll olunub. Əvvəllər işğal altında olan Qarabağda ermənilər sistemli şəkildə narkotik əkilir, yayırdılar. İran kimi qonşu ölkələr, İslami və dindar olsalar da, gənclərimizi zəhərləmək məqsədilə narkotik vasitələri ölkəmizə ötürməyə çalışırdılar. İndi Qarabağ tam azaddır, sərhədlər möhkəmləndirilib, sərhədi keçmək istəyənlər dərhal tutulur. Bu tendensiyanın gələcəkdə daha da azalacağı gözlənilir.

Bir dəfə Maşatağda yerləşən Respublika Narkoloji Mərkəzinə baş çəkmişdim. Oradakı şərait mənə çox heyran etdi: mərkəz yüksək standartlara cavab verir, təmiz və müasir şəraitdə fəaliyyət göstərir. Gələcəkdə digər bölgələrdə də belə dispanserlərin qurulması, müalicə və maarifləndirmə işlərinin bərabər səviyyədə aparılması məqsəduyğundur”.

Mahmud Hacıyev vurğulayıb ki, bu məsələ ilə bağlı mübarizə kompleks şəkildə aparılmalıdır:

dəstək verməlidir.

Xatırlatmaq lazımdır ki, bir müddət əvvəl Respublika Narkoloji Mərkəzinin vəzifəli şəxsləri cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuşdu. Rəhbər təyin edilərkən analiz aparılmalıdır ki, həmin şəxslər vəzifəyə layiqdir, yoxsa yox. Təəssüf ki, bəzi hallarda orada narkomaniyaya qarşı mübarizə deyil, əksinə, neqativ işlərlə məşğul olublar. Yeni narkomaniyanın kökünü kəsmək yox, onu yaymaqla məşğul olublar.

Bu gün narkomaniyadan müalicə almaq istəyənlərin sayı artır, lakin müalicə meyilli olmayanlar da var. Buna görə də həmin şəxslərin ailələri və valideynləri məsuliyyət daşımalı, tədbirlər görməlidirlər. İşlər kompleks şəkildə, həm müalicə, həm maarifləndirmə, həm də hüquqi nəzarət əsasında aparılmalıdır.

Beləliklə, narkomaniyaya qarşı mübarizə təkcə hüquq-mühafizə orqanlarının işi deyil, bu, dövlətin bütün strukturlarının, cəmiyyətin, ailələrin və maarifləndirmə sistemlərinin birgə səyi ilə mümkün ola bilər”.

■ Xəlida GƏRAY,
“Yeni Müsavat”

ÜSAVAT

Son səhifə

N 169 (8779) 20 sentyabr 2025

S
e
n
t
y
a
b
r

Xərçənglə mübarizədə yeni ümid: alimlərdən inanılmaz üsul

Pittsburg Universitetinin alimlərinin fikrincə, şişlərin daxiliindəki aqressiv mühit - aşağı oksigen səviyyəsi və yüksək turşuluq xərçənglə mübarizə aparmalı olan T immun hüceyrələrini zəiflədir. Tədqiqatçılar aşkar ediblər ki, şiş mühitinin T hüceyrələrinin mitoxondrialarında (enerji stansiyaları) yaratdığı stres, oksigenin aktiv formalarının ifrazına səbəb olur. Bu molekullar xromosomların uclarında yerləşən qoruyucu hüceyrələri olan telomerləri zədələyir və nəticədə T hüceyrələri xərçəng hüceyrələrini məhv etmə qabiliyyətini itirir.

Mexanizmin işləmə prinsiplərini yoxlamaq üçün komanda siçanlar üzərində təcrübələr aparıb. Uzaq qırmızı işığa məruz qaldıqda, bu heyvanların mitoxondriaları zədələnib. Nəticə eyni olub: T hüceyrələri aktivliyini itirib. Bu, mitoxondriya və telomerlər arasında sıx əlaqə olduğunu göstərib. T hüceyrələrinin funksiyasını bərpa etmək üçün alimlər yalnız telomerləri hədəf alan, seçici antioksidant molekulları hazırlayıblar. Bu molekullarla modifikasiya edilmiş T hüceyrələr şişlərlə effektiv mübarizə aparmaq qabiliyyətini bərpa edib. Melanomadan əziyyət çəkən siçanlar üzərində aparılan təcrübələrdə bu hüceyrələr heyvanların sağ qalmasını əhəmiyyətli dərəcədə artırıb və şişin ölçüsünü azaldıb.

Komanda hazırda bu texnologiyaları insanlarda tətbiq etmək üçün uyğunlaşdırmağa çalışır. Metodika CAR-T immunoterapiyası çərçivəsində istifadə üçün nəzərdə tutulur: xəstənin T hüceyrələrini bədəndən kənarda modifikasiya edilir və şişlərlə mübarizə üçün yenidən bədəne qaytarılır. Yeni üsul, xüsusilə normal T hüceyrələrinin tez tükəndiyi aqressiv şiş mühitində immunoterapiyanın effektivliyini artırmaqla bağlıdır.

Yuxuya getmək üçün ən faydalı vaxt açıqlandı

Yuxu vaxtı yaşlanmanın yavaşlamasında və sağlamlığın möhkəmlənməsində əsas rol oynayır. Bu barədə diyetoloq və uzunömürlülük üzrə ekspert Melani Mörfi Rixter danışır.

Rixterin sözlərinə görə, yuxu uzunömürlülüğün ən güclü vasitələrindən biridir. Bu zaman təkə onun müddəti deyil, həm də yuxuya getmə vaxtı əhəmiyyət daşıyır. Bununla əlaqədar mütəxəssis saat 22:00 ilə 00:00 arasında yatmağı və hava işıqlananda oyanmağı məsləhət görür.

"Bu şəkildə sirkad ritmlər, hormonal balans və hüceyrə bərpası prosesləri dəstəklənir", - o izah edib. Lakin diyetoloq qeyd edib ki,

hamının istisnasız olaraq bu qrafikə əməl etməsi vacib deyil. Onun fikrincə, fərdi sirkad ritminə uyğun rejim tapmaq və ona daim riayət etmək daha vacibdir. Mörfi hətta həftəsonları daha çox yatmaq verdişinin belə orqanizmin təbii ritmini poza biləcəyi və sağlamlığa zərər verə biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib.

Amerikada edam sayı rekord həddə çatdı

ABŞ-nin Florida ştatında 1990-cı ildə üç nəfəri öldürməyə görə məhkum edilmiş 63 yaşlı David Pittmen edam olunub. Bu barədə "CBS News" telekanalı məlumat yayıb. Bildirilib ki, Pittmenin edamı ştatda 2025-ci ilin əvvəlindən bəri həyata keçirilən 12-ci edamdır. Bu göstərici, 1976-cı ildə ölüm hökmü bərpa edildikdən sonra Florida üçün rekord sayılır.

Ümumilikdə, ABŞ-də ilin əvvəlindən indiyədək 31 nəfər edam edilib. Müqayisə üçün, 2024-cü ildə 25, 2023-cü ildə isə 24 nəfər edam edilmişdi. ABŞ-də məhkumların ən çox edam olunduğu il isə 1999-cu il olub - həmin vaxt 98 nəfərin edamı həyata keçirilib. Məlumatla görə, cari ilin payızında Floridada daha iki edamın keçirilməsi planlaşdırılır.

Bunları bilirsinizmi?

- *Hər bir insan orta hesabla 290 min dəfə gülür.
- *Hər bir insan ömrü boyunca 25 il yatır.
- *Marafon qaçışı yarışlarında zəncilərin daha çox uğur qazanmasının səbəbi ayaqlarında ağ dərililərdən fərqli olaraq 2 ədəd artıq vətərin olmasıdır.
- *Hər bir insan ömrü boyunca təxminən 2 milyon dəfə biri-birinə söz verirlər.
- *İşləyən insanlar təqribən 5 ilini oturmaqla keçirirlər.
- *Hər bir insan yemək bişirmək üçün 2.5 ilini, yemək üçün isə 3,5 ilini sərf edir.
- *Qadınlar 17 ilini yalnız artıq çəkiddən xilas olmaq üçün xərcləyirlər.
- *Qadınlar 8 ilini alış-verişə, 1,5 ilini isə qadın salonunda keçirir.
- *İnsan 1 ilini ev təmizliyinə sərf edir.
- *İnsan ömrünün 10 ilini işləməklə keçirir. (20-65 yaş arası həftədə 40 saat işləyənlər)
- *İnsan ömrünün 90 faizini qapalı mühitdə keçirir.
- *İnsan ömrü boyunca 9 il televiziya seyr edir. 2 il isə sadəcə reklamları izləyir.
- *Hər bir insan ildə 2 min yuxu görür.
- *Hər bir insan təxminən 4,5 il avtomobil idarə edir və bu insanlar ilin 3 ayını yollarada keçirir.
- *Paris küçələrini bəzəyən şabalıd ağacları Fransaya Türkiyədən gətirilmişdir.
- *İnsan 1,5 ilini hamamda keçirir.
- *"Bugatti Veyron" avtomobili ən yüksək (420 km) sürətlə gedərsə, 13 dəqiqədən sonra təkərləri əriyər. Ancaq bu demək olar ki, mümkün deyil. Çünki 8 dəqiqə sonra benzin bitir.
- *Eskimoslarda ailəsindən məmnun olmayan uşaq istədiyi başqa bir ailə ilə birlikdə yaşaya bilər.

Alimlər alkoqolizmin çarəsini tapdılar: siçanlar üzərində test edildi, insanlarda yoxlayacaqlar

Alimlər beynin "spirt asılılığı açarı"nı tapıblar. Skripss İnstitutunun tədqiqatçıları alkoqol asılılığında əsas rol oynayan beynin kiçik hissəsini müəyyən ediblər. Araşdırmaya görə talamusun paraventrikulyar nüvəsi (PVT) spirt asılılığını tənzimləyir.

Neticələr "Biological Psychiatry: Global Open Science" jurnalında dərc olunub. Alkoqol asılılığı çox vaxt zövq axtarışı ilə başlayır, amma zamanla insan çəkmə sindromunun yaratdığı şiddətli stress və narahatlıqdan qurtulmaq üçün spirtə yönəlir.

Tədqiqat müəllifi, neyrobiologiya professoru Fridbert Vays izah edir ki, beyində müəyyən sistemlər bu öyrənməni yadda saxlayır və buna görə asılılıqların təkrarlanması (relaps) çox davamlı olur. Eksperimentlər siçanlar üzərində aparılıb. Əvvəlcə siçanlar alkoqola öyrəşdirilib, sonra spirt çıxarıldıqda müəyyən mühit və hərəkət ilə asılılıq simptomlarının azalması əlaqələndirilib. Sonradan spirt götürüldükdə həmin şərait siçanlarda güclü və davamlı spirt istəyi yaradıb.

Beyin analizi göstərib ki, bu qrupda məhz paraventrikulyar nüvə aktivləşib. Digər siçanlarda belə aktivlik müşahidə olunmayıb.

Sadə formada desək, beyindəki kiçik bir hissə spirt istəyi üçün "açar" rolunu oynayır və gələcəkdə alkoqol asılılığının müalicəsində yeni hədəf ola bilər.

Yuxudan oyanan kimi qəhvə içənlərin nəzərinə!

"Səhər qəhvəsindən əvvəl mütləq 1 stəkan su için". Bunu endokrinoloq Fransisko Rosero tövsiyyə edib. Onun sözlərinə görə, səhərlər ilk növbədə su balansını bərpa etmək vacibdir. "Biz bir neçə saat su içmədən yatmışıq, buna görə də bədənimiz səhər oyandıqda susuz qalır. Səhər kofe içməzdən əvvəl bədən üçün vacib vermiş yaratmaq lazımdır ki, içilən içki sağlamlığa mənfi təsir göstərməsin", - deyər Rosero izah edib.

Həkim bildirib ki, su həm də həzm sistemini, beyni və bütün orqanizmi aktivləşdirir. Bu vermiş sayəsində səhər yeməyindən sonra rast gəlinən qızcırma, qarının şişməsi və yanma kimi problemlərin qarşısını almaq olar.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.